

საქართველოს მოამბე

№ 3

15 ნოემბერი.

კულტურული საზოგადოებრივი, სამეც. ჯ სალიტ. კურონალი

ზინაბასი: საქველმოქმედო საზოგადოება—**ლ—ისა;** ჩემი მელოდია, ლექსი—**ი. ზრიშაშვილისა;** ჩვენი თეატრის ბედ-იღბალი—**გ. ლამბაშიძისა;** ქართული ენა ქართულ თეატრში—**ალინა;** მიონა, ლექსი **ზანაშვილისა;** * * * (გეტედან) ლექსი **ამირაჯიბისა;** სანდრო ქართველიშვილის სამუშაო დღე—**ს. შ—ნისა;** სიყვარულის ფილოსოფია, (შელ-ლი), თარ—**გაბიაშვილისა;** „სად არის ჭეშმარიტება!“... **ლ. მებრძოლისა;** საფრანგეთის ეროვნული სიმღერა—**კოლ ღუმეარისა;** ჩვენი პრესა; ქართულ სამართლის ის ტორია—**ი. ჯავახიშვილისა;** ნარევი.

1909 წ.

საქველმოქმედო საზოგადოება.

წინათ ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ დღეს ჩვენში დიდი გასაჭირია. შიმშილი კარზე მოგვადგა და მისი თანამხლებელიც: სხვა და სხვა ავადმყოფობა, რომელიც ხალხს მუსრს ავლებს. ასეთ დროს საჭიროა მთელმა ერმა, მდიდარმა და ღარიბმა თავისი შეძლების მიხედვით გაკირვებულთ დახმარების ხელი გაუწვიდნონ. ხოლო რომ ასეთმა დახმარებამ შესაფერი ნაყოფი გამოიღოს, ამისთვის მას არ უნდა მიეცეს შემთხვევითი ხასიათი. უნდა იყოს დაწესებულება, რომელსაც გათვალისწინებული უნდა ჰქონდეს, თუ სად რა გაკირვებაა, რომელ კუთხეს უფრო უჭირს, და აი წინასწარ შესწავლის და გათვალისწინების მიხედვით უნდა აწვდიდეს შესაფერ დახმარებას. იმავე დროს ის უნდა ცდილობდეს ხალხის ქველმოქმედებითი მისწრაფება გამოიყენოს და დასახმარებელი საშუალება შეაგროვოს. ჩვენ, ქართველებს, დღემდის არ გვქონია ასეთი დაწესებულება, მაგრამ სწორეთ სამი წლის წინად დაარსდა, „ქართველთა საქველმოქმედო საზოგადოება“ ამ საზოგადოების წესდებაში ვკითხულობთ:

§ 1 ქართველთა საქველმოქმედო საზოგადოებას განზრახული აქვს ხელი შეუწყოს ქართველთა ნივთიერის მდგომარეობის გაუმჯობესებას კავკასიის სანამქრტიკოში.

§ 2. თავისი განზრახვა სისრულეში რომ მოიყვანოს, საზოგადოება:

ა, ხელს უწყობს სსარგებლო და სჭირთ მიწათმოქმედებისა, ვაჭრობისა მრეწველობისა და სოფლისა ცოდნის ხალხში გავრცელებას;

ბ, მოაწოდებს ღარიბ ხალხისთვის ხელმისაწვდომ კრედიტს.

გ, გაჭირვებულებს ხელს გაუმართავს საქმის შოვნით;

დ, დაზარალებულებს დახმარებას გაუწევს უბედურებისა, შიმშილისა, გადამდებ სნეულებისა, ცეცხლისა, სეტყვისა, წყალდიდობის დროს;

ე, სჭირთების დროს სანიტართა გუნდებს შეადგენს, ანუ გაუზრუნავს თავის რწმუნებულთა ეოველთა ადგილობრივ მთავრობის ნებართვითა;

ვ, უკიდურეს შემთხვევაში გაჭირვებულებს აღმოუჩენს ფულად დახმარებას

ზ, გაჭირვებულთათვის მართავს სამუშეოარ, სავაჭრო-მეოფო და სხვა საქველმოქმედო დაწესებულებებს.

როგორც ვხედავთ, საზოგადოებას მეტად ფართო და საპატიო ასპარეზი აქვს. აქ მხოლოდ უბრალო ქველმოქმედება არ არის, აქ მიზნად დასახულია ხალხის ქონებრივი ცხოვრების გაუმჯობესება, ხალხში სასარგებლო ცოდნის გავრცელება. იმედი უნდა გვქონოდა, რომ ასეთი ყოვლად სიმბატიური საზოგადოება ადვილად დაიმსახურებდა ჩვენს გულწრფელს სიყვარულს და ყოველი ჩვენგანი ეცდებოდა, რომ მისი წევრი გამხდარიყო და შესაფერი დახმარება აღმოეჩინა. მაგრამ სად არის თვით საზოგადოება? სადაა მისი გამგეობა? გადის სამი წელიწადი და ამ საზოგადოების შესახებ არაფერი გვესმის. თუმცა წესდების მეთერთმეტე მუხლში ვკითხულობთ, ჩვეულებრივი კრებები იმართება ყოველწლივით, მაგრამ რამდენადაც ვიცით, ჯერ ამ სამი წლის განმავლობაში ასეთი კრება არ გამართულა. ბატონებო! ასე ჩვენ ფონს ვერ გავალოთ. დღეს უკვე უმაღლესმა მთავრობამ აღიარა შიმშილი ჩვენში და ცნობების შეკრებას შეუდგა. ასეთ დროს საქველმოქმედო საზოგადოებას დუმილი არ შეჰფერის. ხმა ამოიღეთ! საქმეს ხელი მოჰკიდეთ და ჩვენც გვიმსახურეთ.

ლ.

ჩემი მელოდია.

—*—*—

მზემ სხივი მნათა
შემოანათა
ტკბილად, ნაზათა
ჩემს მიმქრალ კერას, ჩემს ობოლ სარკმელს?
* *

არა მსურს შუქი,
ურვა მსუბუქი,
მიყვარს ქარ-ბუქი;
ვეამბორები სამარეს შავ-ბნელს!
* *

ველტივი ჯოჯოხეთს,
წყვილიდს, უკუმეთს,
ვსვამ შხამ-გესლის წვეთს!
ვით უკვდავების ნექტარს-სანატრელს!

* *

მიყვარს სიბნელე,
 თვალთა სისველე,
 კაეშნის ლელე;
 მიყვარს ცრემლები, თაყვანს ვცემ ნალველს!

* *

მაშ რისთვის, რათა
 შემოანათა
 ტკბილად, ნახათა
 მზემ თვის სხივები ჩემს მყუდრო სარკმელს?!

ი. გრიშაშვილი.

ჩვენი თეატრის ბედ-იღბალი.

ბევრი ნაკლი სჭირს ჩვენს თეატრს—ამას დიდი ხანია ყველა გაიძახის, მაგრამ ეს კერძო, თითო-ოროლას სამღურავი სამღურავადვე რჩება და საქმეს მაინც წინმსვლელობის ნიშანი ცოტა ემჩნევა.

დაიწყება სეზონი, შეიქმნება ერთი მითქმამოთქმა რეპერტუარის განახლებაზედ, თეატრის გამოცოცხლებაზედ, ახალი ძალების მოწვევაზედ. და ბოლოს საქმე ისევ ჩვეულებრივის კალაპოტით მიმდინარეობს, სუსტად, ნელის ნაბიჯით და უფერულად. ერთ გამგეობას მეორე გამოენაცვლება, ახალი ჯგუფი ახლის იმედით იწყებს საქმეს, ვითომ სცდილობს ყოველგვარ ნაკლის აშორებას, მაგრამ უიმედობით ძლეული, ისიც ემონება საერთო უფარულობას... შემდეგ იწყება ჩვეულებრივი სამღურავი: „თეატრში ხალხი არ დადის, საზოგადოება ნაკლებად ესწრება“, და სხვ...

გამგეობა სასოწარკვეთილის იმედით სხვას უთმობს ალავს, და ახალიც ვერ ახერხებს იმ დაბრკოლების გადალახვას, რაც მისათვის ძველს გამგეობას უანდერძებია...

დრამატული გამგეობა და მსახიობები საზოგადოებას ემღურიან გულგრილობისათვის, საზოგადოება-კი მათ ემღურის უფერულ წარმოდგენებისათვის. ამნაირად ყოველ სეზონს საგრძნობელი ზარალი მოჰყვება ხოლმე: დრამატულ საზოგადოებას დიდი ვალი ედება, მსახიობთ თორმეტი თვიდან შვიდი თვე შიმშილობა უდგებათ და საზოგადოებაც თეატრს შორდება, საკუთარ სცენას გაურბის. საქირთა არაჩვეულებრივი რამ მოვლენა, ან განსაკუთრებული, თითქმის ნაძალადევი მოწვევა, — რომ თეატრი აივსოს და წარმოდგენას ხარჯს გარდა შემოსავალიც რამე გადაარჩის.

კარგა ხანია ასეთ მდგომარეობაშია ჩვენი თეატრი და ჯერ ჯერობით არც უჩანს ბოლო მის უიმედობას. წინად ძველ შენობას აბრალიდნენ, შემდეგ იმას, რომ ქართულ თეატრს საკუთარი შენობა არა ჰქონდა. ეხლა დიდი ხნის ოცნება აგვიხდა,

ახალ შენობასაც ველირით, მაგრამ ყოველივე მაინც ჩვეულებრივად დარჩა. როგორცა სჩანს უფრო ღრმად ჰქონია გადგმული ფესვები იმ მიზეზებს, რასაც მულამ შეფერხების გზაზედ უტარებია ჩვენი თეატრი...

ჩვენ არ ვკისრულობთ ყოველ მხრივად ამის გამოკვევას—ეს მეტად ვრცელი და რთული საგანია. მხოლოდ შევეხებით ერთ-ერთ მხარეს თეატრის ნაკლულეფანებისას, რომელსაც მეტად ცუდი და საგრძნობელი ზიანი მოაქვს ჩვენთვის და რომელიც სხვა ნაკლულეფანებისაგან იმით განსხვავდება, რომ მისი სამწუხარო შედეგი წარუხოცელი და აღმოუფხვრელი დარჩება სამუდამოდ, თუ ეხლავე რამე არ ვიღონეთ.

რა მნიშვნელობა აქვს საზოგადოდ ხალხისათვის თეატრს—ეს ყველასათვის ისედაც ცხადზედ უცხადესია. ჩვენი ერი არც ისე ჩამორჩენილია, რომ ეს არ ესმოდეს. მაგრამ ჩვენისთანა პირობებში მყოფ ერისათვის თეატრს გაცილებით უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს. ამიტომაც მეტი ყურადღება და მეტი სიფრთხილე უნდა ამ დარგს! გარდა იმისა, რაც საზოგადოდ ყოველ თეატრს მოეთხოვება, ჩვენ თეატრს კიდევ ერთი დიდი მოვალეობა აწევს, მეტად საქირთა და დიდ-მნიშვნელოვანი: იგი უნდა იყოს ქართული ენის გამავრცელებელი დაწესებულება. ამ მხრით მას უნდა შეეძლოს სასწავლებლის მაგიერობის გაწევა. როდესაც დედა-ენა ყველგან და ყველასაგან ასე უაჯაოდ დევნილია, როგორც მაგალითად ჩვენში, მით უფრო მეტი მოვალეობა ეკისრება თეატრს ენის გავრცელების საქმეში. აქ უნდა ისმოდეს ისეთი წმინდა, გამომეტყველი და ცოცხალი ენა, რომ მსმენელის ყურსა და გრძნობას საამოდ ხვდებოდეს. თეატრის კარგი ენა, ენის მკოდნეს უნდა ატკობდეს და უცოდინარს შესწავლის სურვილს უღვიძებდეს.

ეს თვისება დიდსა და დაწინაურებულ ქვეყნებსაც-კი თეატრისათვის აუცილებელ საქირთობად მიაჩნიათ. ამიტომაც უცხოეში სცენიდან მხოლოდ საუკეთესო და მშვენიერის კილოთი მოქარგული ენა ისმის. ეს სავალდებულოდ მიაჩნია ყოველ ავტორსაც და მთარგმნელსაც და ამასვე უპირველეს მოთხოვნილებად ისახავს მსმენელი საზოგადოება. ყოველი მსახიობი ენის საუკეთესო მკოდნეა. როდესაც ვისმეს ჰსურს ენის შესწავლა, საუკეთესო კილოს მოსამენად თეატრში მიდის და იქ აჩვენებს ყურს ამ ენას. და ეს ასედაც უნდა იყოს.

მაგრამ ჩვენში-კი სამწუხაროდ ბევრ სხვა რამესთან ესეც გაუკუღმართებულია. ენის სასწავლებლად რომ ვინმე ჩვენს თეატრში წავიდეს—ძალიან ცუდს გაკვეთილს მიიღებს, და ვერც არას ისწავლის; და თუ მკოდნეა ენის, მაშინ ხომ ესთეტიური სიამოვნების მაგიერად დიდი უსიამოვნება უნდა

განიცადოს. თითო-ორი პიესის გარდა არც ერთი პიესის ენა არ არის მოკლებული მრავალ შეცდომასა და ნაკლებეფანებას. მეტადრე თუ პიესა თარგმნილი ან გადმოკეთებულია, მაშინ ხომ ეს ნაკლი თითქმის ჩვეულებრივ მოვლენას წარმოადგენს. ქართული ენის კილო და ხასიათი თითქმის არსად დაცული არ არის!..

მაგრამ მარტო ენა და კილო არ არის ნაკლოვანი ამ გადმოღებულ, ვითომდა გადმოქართულებულ პიესებში. თვით მოქმედებაც მეტად უშნოდ და უხეიროდ არის შეფარდებული ჩვენს ცხოვრებასთან. თუ სახელი და გვარი გადმოქართულებულია და აქა იქ ჩვენი კუთხის ზოგიერთი ადგილებია მოხსენებული, პიესის მთარგმნელს ეს უკვე გადმოქართულებად მიაჩნია და იგი დანარჩენს ყოველივეს უცვლელად სტოვებს. ასე უხეიროდ გადმოქართულებულ პიესების რიცხვი სამწუხაროდ მეტად დიდია ჩვენს რეპერტუარში და მათი რიცხვი თან-და თან უფროც მატულობს. მეტადრე სათარგმნელ და გადმოსაკეთებელ მასალად უფრო რუსულ პიესებს იხილან, რის ზედგავლენაც მეტად და მეტად ემჩნევა ჩვენს თეატრს. არავინ დასდევს არც ბუნებისა და ხალხის სხვა და-სხვაობას, არც ზნე-ჩვეულებებს, ხასიათისა და სულიერ თვისებათაგან განსხვავებას,—ოღონდ-კი როგორმე გადმოითარგმნოს და ამას გადმოქართულებად სთვლიან ჩვენი მთარგმნელები...

ამაირად სხვა ცხოვრებაზედ აგებული მოქმედება, სხვა ენის კანონებზედ ჩამოყალიბებული თარგმანი, რასაკვირველია, ყველაფერს ემგვანება გარდა ქართული ცხოვრებისა და ქართული ენისა. ასეც არის: არც დედანს ჰგავს ასეთი თარგმანი და არც ქართულ ცხოვრებას ახასიათებს. ორივეში გამოსხვადილი, როგორც უხეირო ნაწარმოები, მხოლოდ უსარგებლო და უმნიშვნელო ბარგად აკიდებულია ჩვენის თეატრის ისედაც ღარიბ რეპერტუარისათვის.

მაგრამ ხანდახან თარგმანიც რომ ვარგოდეს, თვითონ პიესა არის ხოლომე მეტად სუსტი და უმნიშვნელო. სათარგმნელ პიესას უთუოდ რაიმე თვისება უნდა ჰქონდეს ისეთი, რომ ეს ღირსება სხვა უცხო ერისთვისაც საგულისხმოს რასმე წარმოადგენდეს. თუ ამასაც მოკლებულია დრამატული ნაწარმოები, მაშინ იგი რჩება მხოლოდ ერთ განსაზღვრულ ფარგალში და მსოფლიო ცნობის-მოყვარეობას ვერ იწვევს. ამგვარი პიესები ყოველ ხალხს აქვს და ადგილობრივ მნიშვნელობას მათ ვერაფერ ვერ გამოსწირავს. ჩვენ მთარგმნელებს-კი ჰგონიათ, თუ-კი რომელიმე პიესა იქნება ნათამაშევი რუსეთის სცენაზედ, უთუოდ ჩვენს სცენასაც უნდა გამოადგეს. ამიტომაც დაუყონებლივ სთარგმნიან იმის-და განურჩევლად საგულისხმო იქნება ეს ნათარგმნი ან გადმოკეთებული რამე ქართულ სცენისათვისაც თუ არა...

ეს ნაკლი დიდი ხანია დასჩემდა ჩვენს თეატრს და ამ მხრით მისი არჩევანიც ცალკერძოა და ფარგალიც მეტად შეზღუდული.

ეხლა რომ დავუკვირდეთ ჩვენი მსახიობების კილოსა და ენას, რას შევნიშნავთ? სამწუხაროდ, ქართული ელფერი ნაკლებად ეტყობათ, ქართული ენის ცოდნა ქართველ მსახიობთ თითქოს საჭიროდ არ მიაჩნიათ: კილო, გამოთქმა, ხმის ამაღლება—სრულებით ქართული არ არის. თითქმის ყველას აშკარად ეტყობა, რომ ეს ენა მათ სამუდამო სასავარჯიშო ენას არ წარმოადგენს. და როდესაც ადამიანი მხოლოდ რეპეტიციებისა და წარმოდგენების დროს გაიხდის ამ ენას სალაპარაკო ენად, რა გასაკვირველია, რომ მას იგი არ ეხერხებოდეს და არ ეადვილებოდეს. იციან ძალიან კარგად, რომ საერთოდ საზოგადოება ამ დარგს ყურადღებას არ აქცევს, რამდენიმე პირთა საყვედური-კი მათ არაფრად აშინებს. პრესაც, რასაკვირველია, საიმისოდ არ დასდევს ამ ნაკლებეფანების აღნიშვნას. თუ ვინმე მსახიობი ხმარობს ხელსა და ფეხს სცენაზედ უშნოდ, ამისათვის უთუოდ რეცენზიის დამწერი დიდს საყვედურს უძღვნის მსახიობს, მაგრამ თუ იმავე მსახიობმა მთელი წარმოდგენის განმამავლობაში ქართული ენა და კილო უაჯაოდ დაამახინჯა—ეს არავის ნაკლად არ ჩამოერთმევა. რამდენჯერ უკვირიათ მსახიობთათვის როლის უცოდინარობა და ენის უცოდინარობისათვის-კი მათთვის შენიშვნა არავის მიუცია. ჩვენის აზრით-კი ეს შეუწყნარებელი ცოდვაა. როლის უცოდინარობას საკმაო გამეორებით აიცდენს ადამიანი, ხოლო ენის უცოდინარობას-კი, მეტადრე ჩვეულებად დასახულს, ეგრე ადვილად არაფერი ეშველება. ამიტომაც ჩვენი სცენიდგან დამახინჯებული ქართული ენის გაგონება უკვე ჩვეულებრივ მოვლენად გამხდარა და ეს ბევრს არაფრადაც აღელვებს.

ყოველივე ზემოხსენებული „არ ახალია, ძველია“—მაგრამ ოდესმე ხომ მაინც უნდა მიეცეს დასასრული ასეთ უკუღმართობას და ნაკლებეფანების დაკანონებას, თუ არ გარდავიწყებთ ერთ წერტილზედ უძრავად შეჩერება და სულ უიმედობის ქაობში ჩაფლვა.

ამისათვის ჩვენ საჭიროდ მიგვაჩნია შემდეგი;

1. დავეალოს ყველა ჩვენ მსახიობს ქართული ენისა და კილოს შესწავლა. ზოგიერთს ეს შეიძლება უცნაურობად დანავიანევადაც ეჩვენოს, მაგრამ ეს აუცილებლად საჭიროა.

2. გაიწმინდოს ჩვენი თეატრის რეპერტუარი. ყოველი პიესა, მეტადრე ნათარგმნი და გადმოკეთებული, შესწორებულ იქმნას, —ენი სმცოდნეთაგან. მხოლოდ შესწორებული პიესა და ენის მცოდნეთაგან მოწონებული უნდა იქნეს შეტანილი წარმოსადგენ პიესათა ნუსხაში. დანარჩენი-კი უკუგდებული იქმნას, როგორც უვარგისი და გამოუსადეგარი მასალა.

3. რეპერტუარი უნდა განახლდეს საგულისხმო პიესებით და არჩევანიც მათი უფრო დაკვირ-

ვებულო და წინდახედულო იქნეს. მიექცეს ყურად-
ღება უფრო უცხოეთის რეპერტუარს, ვიდრე
მხოლოდ რუსულს.

4. დაინიშნოს პრემიები საყურადღებო პიესე-
ბის სათარგმნელად.

5. თუ ეს ყველაფერი განხორციელდა და მა-
შინაც საზოგადოებამ მეტი ყურადღება არ მიაქ-
ცია ქართულ თეატრს, მაშინ მართლაც დაღუპუ-
ლად უნდა ჩაითვალოს ასეთი საზოგადოება და
იგი ზნეობრივ ბრალდებისაგან თავს ვერ გაინთა-
ვისუფლებს. მაგრამ მაშინაც დრამატიული საზო-
გადოება და თეატრის მოყვარულთა მცირე ჯგუ-
ფი ვერ შესწყვეტენ მუშაობას, გულს ვერ გაიტე-
ხენ ეხლანდელი საზოგადოების უყურადღებობით,
რადგანაც თანამედროვე საზოგადოება დროებითი
და მსწრაფლ-წარმავალია, ისე როგორც მათი უფე-
რულობა საზოგადო საქმეში, ხოლო მომავალი ყო-
ველთვის უფრო ფხიზელთ და ძლიერთ ეკუთვნით,
რომელთაც, აშკარაა, საუკეთესო მომავალიც ექნე-

ბათ და იმდენი უნარიც რომ ეხლანდელი სასარ-
გებლო მუშაობის ნაყოფი უხვად მოიხვეჭონ. აი
ამათთვის გაწეული შრომა ყოველთვის ნაყოფიე-
რად და მნიშვნელოვანად ჩაითვლება და აწმყოს
უფერულობა რიგიან მუშაკთ სასარგებლო მუშა-
ობას ვერ უნდა უშლიდეს.

ერის სიცოცხლე და არსებობა ისე მსწრაფლ-
წარმავალი არ არის, როგორც ზოგიერთებსა ჰგო-
ნიათ. და თუ თანამედროვე საზოგადოება დუხბი-
რი და გულ-გატეხილია, ეს კიდევ იმას არ მოას-
წავებს რომ მომავალი ქართველობაც უთუოდ ასე-
თივე უნდა გამოვიდეს. ჩვენ გვრწამს, რომ ბედი
ისევ გაუღიმებს ჩვენს ერს და თუ თანამედროვე
საზოგადოება ვერ ისარგებლებს განახლებულის თე-
ატრით, მომავალი მაინც მადლობით მიიღებს მის
წინაპართა ნაქირნახულევეს.

ვუსურვებთ ჩვენს თეატრს ასეთ განახლებას
და ყველას, ვისაც-კი საამისო მუშაობა შეუძლია,
ამ ახალ მუშაობაში მონაწილეობის მიღებას.

გ. ლამბაშიძე.

ქართული ენა ქართულ თეატრში.

(რეცენზიის მაგისტრი)

ქართულ თეატრში ნამდვილ ქართულ ენისა და ქართულ კილოს მაგივრათ ყოველნაირ კილო-
სა და გამოთქმას გაიგონებთ. ერთი ჩოხატაურულათ უქცევს, მეორე შორაპნულათ, მესამე ქართლუ-
რათ (და არა ქართულათ) და მეოთხე კიდევ რუსულათ. მაგრამ კილოს ვიღა ჩივის, საანბანო გრამა-
ტიკული კანონებიც კი არა სწამთ და ყოველ ნაბიჯზე ისეთს შეუსაბამობას წამოისვრიან ხოლმე,
რომ ქართულ ენის მოყვარულს ორივე თითი მუდმივ მზათ უნდა ჰქონდეს ყურების დასაცობათ.

ამას წინათ ერთი პიესა მოვისმინე და განვიზრახე არტისტთა თამაშის მაგიერ აღმენიშნა თვისებანი
და კანონნი მათის ენისა. მაგრამ, უნდა გამოვტყდე, ბოლომდე ვერ მივადწიე და მათ მიერ გამო-
გონილ ახალ ქართულიდან მხოლოდ მეთათედი ნაწილის ჩაწერვა მოვასწარი. მაგალითები:

ს თ ქ ვ ე ს

პირი ნუ გაგიღია
ამას რას დააკლებს ჩვენი კბილები
მაგის გამოთა
კარგი მოხუცებული ხარ
აბა ერთი შემომხედე მე
საყვედურებს მეუბნებიან
აბა ერთი ჩემამდე მოიყარე
მე გემზე მივალ (თან სცენიდან გადის)
აჯობებს რომ დაივიწყოთ
ქალაქიდან
ადამიანები მუსრავენ ცხოველთ, უფალი კი-
დევ ადამიანთ
გაფანტე ეგ შენი შავი ფიქრი
გემები ილუპება
ალარ გილოცამ
შენ ჯავრდები
რამდენი გემები მოსულან

მარტო შენ აქ ხომ არა ხარ

უბედურათ ვგოძნობ თავს
ნუ უჯერი
ყურადღებას ვეცდები არ მოგაკლებთ

კიდევ ვიმეორებ: ეს მხოლოდ მეთათედი ერთ პიესაში აღნიშნულ შეცდომებისა, მაგრამ ესეც
მშვენივრათ ასაბუთებს ამავე ნომერში დაბეჭდილ ბ. ლამბაშიძის წერილს. ალი.

უნ და ეთ ქ ვ ა თ:

პირი ნუ დაგიღია
რას დააკლებს ჩვენი კბილი
მაგის გამო
კარგი მოხუცი ხარ
აბა ერთი შემომხედე
(საყვედური მრავლობით რიცხვში არ იხმარება)
ჩემი ხნისა მოიყარე
(მე) გემზე მივდივარ
(უმჯობესია დაივიწყოთ ასეთი ქართული)
ქალაქიდან.

(ქართველი არტისტი მუსრავს ქართულ ენას)

გაიფანტე შავი ფიქრი
(მე კი ვიტყვი: ქართული ენა ილუპება)
გილოცავ
შენ ჯავრობ (ოლონდაცი!)
(მე კი ვიტყვოდი: რამდენი უვიცი არტისტი
და მთარგმნელი მოსულა!)

(მე ასეთ არტისტს ვეტყვოდი: მარტო თქვენ
ხომ არა ბრძანდებით ქართულ თეატრში!)

(ოლონდაცი!).
(ნუ უჯერებთ უხიერო მთარგმნელს)
(ნუ მოაკლებთ ყურადღებას ქართულ ენას)

მიონა (ფერია)

მწვანე ტყის პირას იას ვკრეფავდი,
 ბუჩქიდან ბუჩქზედ გადავდიოდი;
 ცოცხალ ყვავილის გვირგვინს ვიწნავდი
 და თან ვმღეროდი, ბედსა ვჩიოდი:

„მას ერთს ვეტრფოდი,

„მისთვის ვსტიროდი,

„ვიტანჯებოდი!

„ნეტა სად გაჰქრა

„სწორი გულისა,

„მიზანი ჩემის

„სიყვარულისა?!..

— „მე შენში ვცხოვრობ, ჩაგექსოვე, ვარ განუყრელი,
 ქირში თუ ლხინში სანეტარო და სანუკველი!“

— ვინა ხარ, მითხარ!

— „ვარ მიონა, შენი მომლხენი!“

კვალ და კვალ მივყე, შემიტყუა ტყესა დაბურულს,
 იღვა სიჩუმე... არ ვისმენდი წყლის ნელსა დუღუნს!

ძილი ფრთას ჰშლის... ირგვლივ ბნელა... სიო სტრის და არხვეს ფოთოლს;
 ნანას უმღერს ნაძვს ნიავე უთვისტომოს, სულით ობოლს.

ჩუ! საბრალოდ ვილაც კენესის... ვისი ხმაა, ვინა ჰგოდებს?
 ცოდვებს აწ ვინ ინანიებს, ვის რა სტანჯავს, რა აშფოთებს?
 ოჰ, მიონავ! გიცან! გიცან! მე შენს ლოცვას მოვკარ ყური;
 რად წამგლიჯე, რად წარმტაცე ორძალი და სალამური?
 ჩემო სულის საიდუმლოვ, სხვას რად ასმენ გამოძახილს?
 რისთვის უმღერ ჩემს სიმღერას უგუნურ ბრბოს, შურით აღვსილს?

მიონა! მიონა! მიყვარხარ, ჩემი ხარ!

მოფრინდი! შენც ჩემებრ ტანჯვასა სჩვევიხარ!

ეთერის ხატებას შენსას ვინ მისწვდება?

მგოსანი შეგიტკობს, ერთგული იქმნება!

მიონავ ნათელო! გავფრინდეთ სხვა მხარეს!..

შავი ტყე მომიდნობს, გამითხრის სამარეს.

შენ ხარ სიცოცხლე, მოქარგული ვარდ ზამბახებით,
 შენ ხარ მშვენება, ხარ სინათლე და სათნოება,
 ოცნების ალექსანდრე! უნდა დაპრჩე მარად ქალწულად,
 მიტომ მიყვარხარ, მიტომ გული შენ გემონება;
 ხან მწვავ და მაგზნებ, ხან საბრალოდ მაქნობ, მანელებ,
 მითხარ, ღიმილით სულს რად მიკლავ, რისთვის მალონებ?

მიონა, მიონა! ოცნების შეილია,

შიშველი, სპეტაკი, დალალით შლილია!

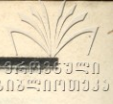
მწყობრის ხმით მიმღერა ნანინა გრძნეული;

მას შემდეგ ტყვედ ვყევარ, ვით მონა ძლეული.

ჩემს გარდა ასული, ვერცა ყრმა იხილავს;

მიონა მაცოცხლებს, მიონა დამმარხავს!

ამბორის ყოფად მიველ ახლოს, მოგზავიე ხელი
 და რა ვაკოცე მსწრაფლ მის სახეს გაჰქრა ნათელი.
 ვგრძნობდი, ჩემს მკერდსა მოყრდნობილი ნამად დნებოდა,

საღლაც მიჰქროდა... მიფრინავდა... მეთხოვებოდა!
 ჰე უკვდავებო! რაღა მტოვებ, ვინ მცეს ნუგეში?
 გზას ვინ გამოიკვლევს? ვის მიემართო უღაბურ ტყეში?

დავრჩი მარტოკა... ჰყინავს ზამთარი!
 ვჰრბი! არ მასვენებს ავსულოთ ხარხარი!
 ქარი ზუზუნებს... ქარი სისინებს...
 ჰსუსხავს მთის სერებს... მგზავრს არ მასვენებს...
 თან გვამს დასტირის კუბოს მღებარეს,
 ერთს დროს სულმნათსა, ვნებით მღელვარეს...
 მთას თოვლი მოსწყდა მაღალსა მწვერვალს,
 გრგვინვით და რისხვით დაბლა მოგორავს.
 გათხრილს სამარეს გადეთარება
 ბრწყინვალე ძეგლად აღიმართება!
 ქარო საზარო, მითხარ, ვის ჰგლოვობ,
 უბედურობას რომლისას მამცნობ?
 ვაგლახ! ვიგრძენი და ავკანკალდი,
 შავს სამარის წინ მარტო მე ვჩანდი.
 კუბოდ შემეკრა ჩემივე გვამი
 და სულს ჰმარხავდა თოვლისა ზვაფი.
 აჰა, დამჩხავის ყვაფი, ყორანი,
 ცოცხალს გულს მიკრავს ყინვის სათლავი!

მ. აბრეჯიანი

(კეტეღან)

ვიღოდი ტყეში
 ფიქრთა ამარა—
 რომ მის წიაღსა
 მეძებნა არ რა.
 ჩრდილში შევნიშნე
 ყვაფილი მღგარი,
 ვარსკვლავებრ მბრწყენი,
 თვალთა საღარი.
 მსურდა მოწყვეტა
 რომ მითხრა მანა:
 უნდა საქნობად
 მომწყვიტო განა?
 მოვსთხარე იგი
 ფესვებით თანა,
 გადავრგე ბაღში
 ტურტა სახლთანა.
 და ჰყვავის კვალად
 მყუდროსა ადკილს,
 იფურჩქენის მარად
 და ისხავს ყვაფილს.

მ. ამირეჯიანი.

სანდრო ქართველიშვილის საოუზარ დღე.

(გაგრძელება)

სანდრო მიეჩქარებოდა რედაქციაში — რედაქცია შორს იყო, ამიტომ გადასწყვეტა ტრამვაით წასულიყო, და იმ ალაგს მიაშურა, სადაც ტრამვაი ჩერდებოდა, მაგრამ დაინახა რომ ქუჩის მეორე მხარეზე ერთი მისი ნაცნობთაგანი ჩქარის ნაბიჯით ტროტუარზე მიდიოდა და სანდრომ ჯერ შორიდან ქუდი მოუხადა, შემდეგ რაღაცა მოითუქრა და ნაცნობს გამოეკიდა.

— მიხაკო, მიხაკო! — მისძახდა სანდრო და თითქმის მიხრბოდა.

ნაცნობი შეჩერდა და ცდა დაუწყო.

— გამარჯობა, გამარჯობა, მიხაკო! საით მიდიხარ? აქეთ? მუც აქეთ მივდივარ, წავიდეთ ერთად — სანდრომ მკლავში გაუყარა ხელი და თან განუწყვეტლივ ელაპარაკებოდა — სხვა, როგორა ხარ? სვიმონიშვილი არსად გინახავს? სადა ხარ? არსად სჩანხარ! შენი უკანასკნელი წერილი წავიკითხე, მშვენივრობა რამ არის, საგანგებო ექსპრესიითაა დაწერილი, მხოლოდ, მაშატიე მიხაკო, ერთი რამ არ მომეწონა შენს წერილში.

— მაინც რა? — დადგრემილი სახით შეკითხა ნაცნობი.

— მერე კეტეფი. საზოგადოდ მაგ საგანზე მინდა მე შენ მოგელაპარაკო. გაიგე, ჩვენმა ივანაშვილმა რა ჩაიდინა გუშინ კრებაზე? იმასთანა შოვინისტური აზრი გამოსთქვა, რომ ეველანი გაკვირვებაში დავრჩით. პირდაპირ ადგვათფოთა ეველანი, სწორედ გითხრა მე ვუ-

ღარ მოვითმინე, წამოვდექი და სულ ტყავი გავაძერი, ახა, შენ ვერ წარმოადგენ... ააა, პეტრეს გაუმარჯობს, გამარჯობა, გამარჯობა — შეჰყვირა უცებ სანდრომ, ქუდი მადლა ერთ აჩმინზე ასწია და სანამ მისი მოსაუბრე მიხვდებოდა, საქმე რაში იყო, სანდრო უკვე ქუჩის მეორე ტროტუარზე იყო.

როგორა ხარ, პეტრე, საით მიდიხარ? აქეთ? მე რედაქციაში მივდივარ, დ. მიგვიანდა. მაგრამ შენი ხახვა ჩემთვის ისეთი სასიამოვნოა, რომ... გავიარათ, სანამ ტრამვაი შემხვდებოდეს, გაგანიღებ — ეუბნებოდა სანდრო დაბადაბდა, ჯერ კიდევ ახალგაზდა, მაგრამ უკვე გათეთრებული სანდრომან სახის ემაწვილ კაცს. — მართლაც, მაშატიე, გუშინ დრამატიულ საზოგადოების კრებაზე ვერ მოველ, ჩვენ სხვა კრება გვექონდა, წარმოადგინე, ჩვენმა ივანაშვილმა გუშინ ისეთი ხულიგანური სიტყვა წარმოთქვა, რომ ეველა გაგვაცოცხა, ძალიან შეტაკება მოგვივიდა მე და იმას. . რა ჰქენით? რა გადაწყვიტეთ გუშინ?

— კრება არ შემდგარა, სამი კაცი ვიყავით, ახავინ მოვიდა და ათ საათზე დავიშაღენით — მიუგო იმან.

— ეგ ძალიან სამწუხაროა, ძალიან, რომ მტოდნოდა, უმტკლად მოვიდოდი, უმტკლად — სინანულით წარმოსთქვა სანდრომ — მართლაც, შენი საქმე როგორ არის, აი იმის შესახებ... აი შენ რომ... ახ, უკაცრავად, სახვამდის, მშვიდობით — სანდრომ საჩქაროდ ჩამოართვა ხელი და ჩქარის ნაბიჯით დაეღვენა ერთ ახალგაზდა ქალს, რომელმაც გვერდზე გამოუყარა და დიმილით მიესაღმა სანდროს.

— ჩემი გულის დამმხრეებს ვახლავარ—დაქონასანდრო ქაღს.

ქაღს თავი მიიღო სანდროსკენ და კეკლეუდად გაუწოდა ხელი.

— შე თქვენზე ძალიან გუფმოსული ვარ—ღიმილით უთხრა ქაღსა.

— ჩემსედა? ჩემსედა ხართ გუფმოსული?—არა, მაგას არ დავუჯერებ.

— გუშინ რატომ არ მოხვედით ჩვენთან, იცით, რამდენი ქაღები იყვნენ, თქვენი სიმშატიაც იქ იყო.

— შე თქვენს შუტი სიმშატიაც არა მუავს...

— ოჰ, კარგი, კარგი—მანინ რატომ არ მოხვედით.

— კრებსზე ვიუავი, არ შემეძლო—სერიოზულ კილოზე გადავიდა სანდრო—ცოტა შე გამოვაკეთე საქმე, თორემ ერთმა ჩვენმა ამხანაგმა ისეთი ხულიგანური სიტუაცია წარმოსთქვა, რომ საქვეყნოთ თავი მოგვჭრა ქართულებს, მაგრამ ჩემმა სიტუაციამ გააქარწყლა შთანჯილებს, რომელიც... სხვა, საით მიბრძანდებით ასე დილა ადრინადა?

— როგორ თუ დილა ადრინადა? თორმეტი საათია სრული!

სანდრომ გაკვირვებით შეხედა უმაწვილ ქაღს, შემდეგ საათი ამოიღო და დახედა;

— მართლა თორმეტი საათი უფილია...

უკაცრვლად, დამიკვიანდა... მშვიდობით, მშვიდობით... კნიაუნა ნინოს ჩემი გუფითადი სალამი... ნახვამდის—თან მიდილობ და თან ის ეუბნებოდა—სადა-მისე მოდით, გეფით!

— მოვალ, უთუოდ მოვალ, ნახვამდის!...

ზირველი საათი სრულდებოდა, რომ სანდრომ კარები შეაღო და რედაქციამში შევიდა.

დარბაზ მორთულ ოთახში, ძველს, უშინ მაგიდასთან იჯდა მელოტი, სათვალეებიანი, უფამაზო სახის კაცი და გაშმაგებული სწერდა. სანდროს ფეხის ხმაურობაზე, თავი შაღლა აიღო და რა დაინახა სანდრო, კაღსში ძირს დასდო, უბედურ საათი ამოიღო და რიდაცის თქმა დააპირა, მაგრამ სანდრომ არ დაადადა.

— გამარჯობა, გამარჯობა, ჩემო კარგო, ცოტად დავიგვიანე არა? რა ვქნა, საქმეები მქონდა, ვერ წარმოადგენ, რამდენი საქმე მაქვს, აბა იანგარიშე: პირადი საფუხარ, საზოგადო, ახლა რამდენი მოულოდნელი საქმე გამოვიჩინებო. ხვალინდელ ნომრისთვის ხომ საკმაოდაა მასალა? არა?! მამ უნდა დავსწერო რამე? ახლა სწორედ გითხრა, ვერაფერს დავსწერ, თავი ისე მაქვს გაბრუებული, შერე ტანში მთლად მოშლილი ვარ. გუშინ კრებსზე არ იუავი? არ იუავი?! ვერ წარმოადგენ ივანაშვილმა რა...

სათვალეებიანმა კაცმა უკმაყოფილოდ შეხედა სანდროს და გულის წეროებით სიტუაცია გააწვევტინა.

— რა დროს დაპირაკია! შერე საათია, ჩვენ კი ნახევარი ნომრის მასალა არა გვაქვს. უნდა დავდე ამ საათში და რამე დავწერო.

— დავსწერო? ახლა?!—გაკვირვა სანდრომ და

უარის თქმა დააპირა, მაგრამ შეხედა რედაქტორის სახეს და უარი ვეღარ გაბედა.—შეიძლება დავსწერო რამე, მაგრამ სად? შე თუ თავისუფალი ოთახი არა მაქვს...

— აი, ამ ოთახის უკან თავისუფალი ოთახია, შედი და იქ სწერე—უზასუხა რედაქტორმა—ჩქარა კი, ნუ აგვიანებო.

— კარგი, კარგი, ჩავიკეტები და ნახევარ საათში ისეთ წერილს გამოვაცნობ, რომ...—რადგან სანდრომ გადასწვევტა წერილის დწერა, გამხარულდა—იცი კოტე, ჩვენი გაზეთი თანდათან პოულობს საზოგადოებაში თანატრძობას და სიმშატიას. ბევრ კომპლიმენტს შეუბნებოან... მართლა ახალი ამბავი გაიკე?...

— სანდრო, სანდრო, მაგების დრო არ არის—საცოდავი სახით უთხრა სათვალეებიანმა,

— კარგი, მიუდევარ, მიუდევარ—სანდრო წამოდგა და ხელში ქაღაღდი და საწერ-კაღსში აიღო—ოჰ, კინადამ არ დამავიწედა, ჩვენ უნდა მოვილაპარაკოთ...

— შერე! შერე!—შევედრა სათვალეებიანი.

— შერე იუოს.—დეთანახმა სანდრო და გატრიალდა, მაგრამ უცბად შემოტრიალდა და მაგიდას მიუახლოვდა—რა თქმაზე დავსწერო წერილი?

— რაც გინდა დავწერე, ოდინდ დავწერე კი!

— იცი რა?—მხარულად შესძახა სანდრომ—გუშინდელი კრების შესახებ დავსწერ. ივანაშვილმა ისეთი ხულიგანური აზრი წარმოსთქვა, რომ... პირდაპირი პრეფერენცია იყო ჩვენსა და ჩვენ მეზობელ ერებს შორის... ამ პრეფერენციასე დავსწერ!

— დავსწერე, მხოლოდ მაღე, მაღე!—თავაუღებოდა უზასუხა სათვალეებიანმა.

— ახლავე, ნახევარ საათში გავათავებო... ვანო, სად არის?—ერთხელ კიდევ შემოტრიალდა კარებიში.

— არ ვიცი—წაიბურტუენა იმან.

— დღეს არ მოსულა?

— არ ვიცი!..

— იქნებ, შერე ოთახშია?

სათვალეებიანმა ხმა აღარ გასცა—აბა, მიუდევარ!—

სანდრო საჩქაროდ გავიდა და კარები გაიხურა. სანდრო რომ გავიდა, სათვალეებიანმა თავი უცბად შაღლა აიღო, კაღსში ძირს დასდო, ერთ ალაგს შეიმშენა, კაღსის ისევ უცბად დასტატა ხელი და გაშმაგებით იწყო წერა.

ერთი საათის შემდეგ სანდრო აღზენებული თვალებით და გაწითლებული სახით მეხვიით შემოვიდა ოთახში და მაგიდაზე დწერილი ქაღაღდის ფურცლები დაჭურა.

— გავათავე!—შესძახა იმან—იცი, კარგად ვერ მომივიდა, თავი გაბრუებული მაქვს. წაიკითხე, თუ შეცდომა იუოს, გასწორე, აზრიც შესტავლე თუ გინდა, გინდა კიდევ შეამოკლე, ჩამიტევა კი მგონი არ დავსტორდეს. აბა, ეხლა მშვიდობით...

— სად მიდიხარ?—უკმაყოფილოდ ჰკითხა სათვალეებიანმა.

— არა მტლან, ძალიან საჭირო საქმე მაქვს.

დამიგვიანდა... ნახვამდის! — სანდრომ დააგლო ქუდს ხე-
ლი და კარში გავარდა.

საგახეთო წერილის დაწერით სანდრო მეტის მეტი
ნასიამოვნები იყო. ის ამაყად მიდიოდა ქუჩაში, კისერ
მოდერნული, ჩქარის, მოხდენილის ნაბიჯით და მარცხნივ
და მარჯვნივ თავის ნაცნობებს გადაჭარბებული ზრდილო-
ბით სალამს აძლევდა და ეგულის ტბილი დიმილით
აჯილდოვებდა. არც ერთი ნაცნობი არ გამოეპარებოდა,
ვინც შორს იყო, ქუდს უხდიდა, ვინც ახლო გაუვლიდა,
ეგულის აჩერებდა და ელაპარაკებოდა. ეგულისთვის მისი
შესაფერი ფრანგა ჰქონდა. ზოგს ტბილი სიტყვით
ასიამოვნებდა, ზოგს შეაქებდა, ზოგს ახალ ამბავს
უამბობდა, ზოგს სასიამოვნო კითხვებს აძლევდა და
მასუხის თქმასაც არ დაცდიდა, უცბად განშორდებოდა
და ჩქარის ნაბიჯით მიიწვევდა წინ, რომ კიდევ ვისმე
შეხვედროდა და ისევ ის ფრანგები გაემეცებინა, ისევე
უაზროდ, უსარგებლოდ.

ბოლოს ის შევიდა ერთ უავანანაში, კარებში გა-
ჩერდა, ხალხი აათვალიერა, დაინახა, რომ ორი მისი
ნაცნობი სადილს შეეპტებოდა და იმ მაგიდას მიასურა.

— გამარჯობათ, გამარჯობათ — იმავე საამური სახით
მიესალმა უმაწვილებს და მაგიდას მიუჯდა — რას ვხედავ?
— შესიძას იმან სადილსა სჭამთ? გინა რომელი საათია?

— თხნის ნახევარია — უმასუხეს იმათ.
— მართლა? უფ, მეც ძალიან მშთან, მეც თქვენ-
თან შეეპტებოდა სადილს, არჩილ, უარმან, აბა რა გაქვთ
საჭმელი?

სანდრო მიუჯდა მაგიდას და სადილს გულისანთ
შეეპტა.

(დასასრული იქნება)

სვ. ყ—ნი.

სიყვარულის ფილოსოფია

(შედეგი)

ლაქვარდოვან ზღვას ერთვის მდინარე,
ხოლო მდინარეს — რუ-ნაკადული;
ღრუბელთ ქვეშ ნაზად მფრინავი სიო
მიწასა ჰკოცნის სულგანაბული.
ყველა სულდგმულებს მტკიცედ აერთებს
ძური კავშირი და სიყვარული.
ოჰ, მეგობარო ჩემო, კეთილო,
რად არ ჩავართოთ ჩვენს სულთან სული? —
მთისა მწვერვალი ცის კიღურს სწვდება,
ზვირთი სიამით ეკვრის ნაპირსა;
ყვავილი ყვავილს ჩაჰკონებია
და ვით ძმა დასა უკოცნის პირსა.
ღამის სიბნელე ზღვას ამბორსა ჰკოცნის,
მიწას — ღლის შუქი, ისრად ნატყორცნი:
მაგრამ რას დავდევ მათს ხვევას, ალერსს,
თუ შენ აღვზნებით მე არა მკოცნი?

რ. ბებიაშვილი.

„სად არის ჭეშმარიტება...“

(ლ. ანდრეევის „ანათემის“ შესახებ)

„სად არის ჭეშმარიტება! სად არის ჭეშმარიტება!“
— ვის გულის არ ამოუკენესია ამ სიტყვებით! რომელ
ქვეყანას არ გაუგონია ეს შემზარავი ხმა! რომელ საუ-
კუნეს არ ჰქმნიას ეს მწარე კენესა!

წასულის უფსკრულიდან, განვლილ საუკუნეთაგან,
წინაშართა საფლავებიდან მარად მთისძის ეს გულშემზა-
რავი კენესა.

ამ გულშემზარავ ხმაში ისევე ვენესთ, მწარე ცრუ-
მდებით ჩაქროვილია ტრაგიზმი მთელის ქვეყნიერებისა,
სულის კვეთება მადალ ბუნებოვანთა მასში გამოხატება
საუკედურიც და აღმოფთებაც უხილავ შემოქმედისადმი.
გზა აბნეული აზრებით, დაუგეგმილოდ გრძობებით
მასში ჩაწნული და ჩაკენესებულია თავდავიწყებითი მის-
წრეობა უკვდავებას და მარადისობისადმი და იმედის გა-
ცრუება, მიუწოდებლობა მისი, „რასაც ეტრფოდა, რა-
საც ეძებდა“.

ამ ქვეყნიურ კენესას უკანასკნელად ბანი მისცა
ჯეონიდ ანდრეევიც. მისი ანათემა, ადამიანთა შორის
ეოვლის შემძლე ანათემა, საცლადვად სდგას რკინის
კარებით ჩაკეტილ მარადისობას წინაშე და ეკვდრება
„...მითხარით ჭეშმარიტების მოფარე ანათემას, სად
არის ჭეშმარიტება! სად არის ჭეშმარიტება!“

მაგრამ არ დიკსებითა წარსულ საუკუნეთა მასუხა.
არც ანათემას აძლევენ მასუხს. ან მივიღებთ კი როდისმე
მასუხს? ან არის კი ვინმე, ან ისეთი რამე, რაიც გაგე-
ცემდეს მასუხს? — არ ვიცი, არაფერი არ ვიცი და
ეს არ ცოდნა გვაძლევს უფრო ხმა მადლა, მეტის
სასწარმკვეთილებით შეესიძახოთ — „სად არის ჭეშმარი-
ტება!“

თუ არსებობს სადმე ჭეშმარიტება, რატომ ერთხელ
მაინც ვერ ვიხილავთ მას და თუ არ არსებობს, რამ
დაჭბადა ადამიანის არსებაში ასეთი სიყვარული და
ელტოვილება არ არსებულისადმი!

ან იქნება ჭეშმარიტება იმაშია, რასაც ჩვენ ვხე-
დავთ, რასაცა ვგრძნობთ, რაზეც ვფიქრობთ, მაგრამ
ხარბი გული ადამიანას და მისი დაუცხრომელი გონება
აზრავს რაღაც მიუწოდებლისა და არ არსებულისა გამა?
მაგრამ, რა!

ჭკვათა მეოფელ ადამიანში არ არსებობს არც ერთი
გრძობა, არც ერთი აზრი, არც ერთი სურვილი, რაც
ქვეყნად არ არსებობდეს.

იგი რთული მონადაა მსოფლიოში და მასშივე
მონადებთ არის ჩასახული მსოფლიოს ეოველი თვი-
სება, ეოველი ჭზნგი, ეოველი კითხვა და ამოცანა.

აღბათ ადამიანი ინსტინქტიურათ გრძნობს ქვეყ-
ნათ არსებულ რაღაც სიხუმეს, იდუმალებას და ჭსურს
გაიგოს მისი ხმა, მისი მასუხა.

ან იქნება მისი ხმა, ანდრეევისებურათ რომ ვსთქვათ,
მადლია, მაგრამ არ გვემისინ; მისი არსება — ცხადათა

სწინს, მაგრამ ჩვენ არ ვიცით; და ვერც დავინახეთ ვერას დროს, ვერც გავიგებთ ვერასდროს, ვერც შევის- მენთ ვერასდროს!

დაე გვამცნოს ვიღაცამ უნაყოფობა ჩვენის ცდი- სს, ჩვენის სურვილისა, ჩვენ მანც არ დავსცხვებით, არ მოვისვენებთ და კვლავ შევისძახებთ:—გვითხარ, სად არის ჭეშმარიტება? რა იყო წარსულის წინ? რა იქნება მომავლის შემდეგ?—უკვდავება, მარადისობა, თუ სი- ფუჭე და ანარაობა?

წარსულსა და მომავალ შორის არის რამე კავშირი, რამე მიზანი და ღვთიური გონიერება?—ან იქნება სა- სია, უმიზნო—უგუნურობა და უთავბოლოება მეფობის?

ეს კითხვები კიდევ მრავალჯერ შეასხავენ ფრთებს ჩვენს ოცნებებს და დაგვაწვიებინებენ ქროფლავს მარადი- სობიდან ანარაობამდე და უკვდავებიდან წარმავლობამდე მათ სიძებნელოთა და სიზოკნიელოთ.

ამით კიდევ ბევრჯერ ავამდეკებთ ჩანგს, ავაკუნე- სებთ ხმას, ავაუვაგებთ გრძობებს და სიამო მწუხარება ში, ოცნებაში და თავდავიწყებაში გავხვევთ მაურებელ- სს და მსმენელს.

ამ გულის მქეჯნავ, სულის მამოთარ კითხვათა ძებნაში კიდევ რამდენ სიხივსნობას და სიღამაზეს ვზოგებთ ციურ მნათობთა შორის, რამდენ სინაზესა და სურნე- ლობას ვინილავთ მფუჩქნავ ევაგილოთა და ვარდათა შორის, რამდენ ტბილ ჭანგებს, გრძობის მათრობელს მოვას- მენთ კიდევ ფრინველთ ტიკტიკში და გაღობაში! რამ- დენ სიდიდესა და სიღამაზეს ვინილავთ ბუნების სიუხ- ვში, სიმდიდრეში, ჭარბობაში და განვიცდით აღტა- ცებასა და ზეადმაფრენას!

დაად! შეიძლება ვერ ვიპოვოთ ჭეშმარიტება, მა- გრამ მის ძებნაში კი ვიპოვოთ ბევრ ახალს, რაც ჯერ კიდევ არ გვიპოვია, არ გვიხილავს და არ გვიგრძნია. ეს იქნება ჭეშმარიტებისაკენ მისწრაფებაში გზა და გზა აკრეფილი მარგალიტები, სუნჯენი, სიღამაზენი.

ჩვენ ვეძებთ ჭეშმარიტებას—ვერ ვზოგებთ, მა- გრამ იმის სანაცვლოთ კი ვზოგულობთ ბევრ რამეს. ესეც ერთგვარი ანაზღაურება იქნება ჩვენის დასვენისა, ჩვე- ნის შრომისა.

რომ შემთხვევით აღსდგებოდეს ბუდა, მაშინვე გააცნობით შემოგვძახებდა: რადან დაეძებთ! ნუ თუ ჩემ მძლეობა-მძლე გონებით შექმნილ ნირვანაში თქვენ ვერა ჭზოგებთ ჭეშმარიტებას.

რომ მოგვევლინებოდეს ქრისტე, მაშინვე გვისაუკე- დურებდა: რადან ესწრაფვით! ნუ თუ ჩემგან ნახარებ სს- სუფიველში თქვენ ვერა ჭზოგებთ კმაყოფილებას, ჭეშმა- რიტებას. ნიცმე რომ წამოიხედავდეს, მისისხანედ მო- გეგმართავდა თავის ზარატუსტრის შიკით: გზა დაბნეული ნეტავ რადან დაარებით! ნუ თუ ჩემგან გადმერთებული ზე- კაცი თქვენთვის არ არის ჭეშმარიტება!

მაგრამ ჭეშმარიტება ხომ ერთი უნდა იყოს, მაშ რთ ვვიჩვენებენ სხვა და სხვას. ან იქნებ მათ ვერ ჭზოგენ ნამდვილი, განხორციელებული ჭეშმარიტება და ოცნებით მისი სანაცვლო შექმნეს!

ან იქნება თავის დროზე ეველას სიტყვა იყო ჭე- შმარიტება და რა ვინილეთ, რა ვისმინეთ იგი, დაჭკარ- გა თავისი ძალა და დავიწყეთ ახალ ჭეშმარიტებისა და ახალ კერძის ძებნა.

ჩვენ შეგვიძლიან არ ვიპოვოთ ჭეშმარიტება, მაგრ. მ არ შეგვიძლიან არ ვეძიოთ იგი.

აღამიანში ერთგვარი პოტენციალური ძალაა და რაც გინდ უმიზნო იყუეს იმისი ხარჯვა, იგი მანც ჭლამბის გარედ გამოსვლას, მოძრობს. და ამ ძალის ხარჯვა, თათქოს რაღაც მიზნისაკენ არის მიმართული, ნამდვი- ლით კი უმიზნო არს ჩვენი შრომა, ჩვენი ცოდვილი, ჩვენი წვალება, სიტლცხლე, და ევაკლაფერი.

მაგრამ, დაე უსარგებლო იყოს ჭეშმარიტების ძე- ნა, ჩვენ მანც ვკითხვით ვიღაცას, რაღაცას: „სად არის ჭეშმარიტება!“

დაე სდუმდეს ეველაფერი ჩვენს გარშემო, ჩვენ მანც ვკენესით: „სად არის ჭეშმარიტება!“

ჭროას ვალბოლი ამბობდა, ვინც გრძობით სცხოვ- რობს, იმისათვის ცხოვრება ტრადედაა, ვინც გონებით —კამედაა.

აღამიანს უფრო ტრადედა უევარს, რადგან იგი თვით ტრადიკული არსებია და ამ ტრადედიის დახატვა კი არც ერთ ფილოსოფიურ თხზულებაში, არც ერთ მეტ- ნიურულ ნაწარმოებს ისე კარგათ არ შეუძლიან, როგორც მხატვრულ ქმნილებას.

ლეონიდ ანდრეევის „ანათემატ“ მხატვრული ნაწარ- მოებია. და როგორის სიძლიერთ, როგორის გრძობით და ტრადიციით შესძახა მან უშიროვნო ვიღაცას,— „სად არის ჭეშმარიტება!“

დაე თვითონ მკითხველმა გაარჩიოს ეს. ადამიანი ათასწარიანა.

ზოგის გული ისე ყრუა, რომ რაც გინდა უევირო, ის ვერაფერს გაიგებს, ზოგისა კიდევ ისეთი ფხიზელი და ნაზია, რომ მას უბრალე ჩუჩნელიც კი მკაფიოთ ესმის და იმსჯელება იმის შინაარსით.

ლევ. მეტრეველი.

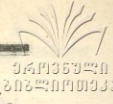
საფრანგეთის ეროვნული სიმღიღრე

აჲ თუ იმ ერის ქონებისა და სიმღიღრის გამოკვლევა ზედმიწევნით შეუძლებელია. მისი გამოანგარიშება და და- ფასება შეიძლება მხოლოდ დაახლოებით.

საფრანგეთის ეროვნული სიმღიღრე განუზომელია და ამ მხრივ იგი ერთ უმღიღრეს ქვეყნად ითვლება. ძართალია, საზოგადო ჯამი მის სიმღიღრისა ვერ სჭარბობს ვერც ინ- გლისისა და ვერც ამერიკის სიმღიღრეს. მაგრამ შედარებით რომ ვიანგარიშოთ, მას ვერც ერთი ქვეყანა ვერ შეედრება.

ეს რთული საქმე საფრანგეთის ეროვნულ სიმღიღრის გამოანგარიშებისა ეკუთვნის ფინანსთა მინისტრად ნამყოფსა და საფრანგეთის საზოგადო ბიუჯეტის მომხსენებელს პარლა- მენტში პოლ ღუმერს.

რა შეძლება აქვს საფრანგეთს და რამდენ მი-

ლიარდათ შეიძლება შეფასდეს ყოველნაირი ქონება ამ ერისა?!

ამ კითხვაზე მრავალ მეცნიერს და ეკონომისტს გაუცია პასუხი, რომელიც მუდმივ დაუსრულებელ კამათს იწვევდა. ისინი იქაძდისაც კი მივიდნენ, რომ საზოგადოთ უარყოფდნენ ამ საკითხის არსებობასა. ისინი ამტკიცებენ, რომ ერის სიმდიდრის გამოანგარიშება არ შეიძლება. რადგან ზედმიწევნითა და დანამდვილებით მისი გაზომვა ტყუილი ცდა იქნებაო. ამ აზრის დასამტკიცებლად ისინი ხშირათ იხსენებენ ტიერის ფრაზას. 1871 წელს საერო კრებაზე ცნობილმა ეკონომისტმა ვოლოვსკიმ სთქვა, საფრანგეთის ეროვნული სიმდიდრე 150—200 მილიარდ ფრანკს უდრისო. ტიერმა სიტყვა გააწყვეტინა და წამოიძახა:

— არავის არ შეუძლიან ჩვენი სიმდიდრის გამოანგარიშება.

— მეც მაგიტომ მოგახსენებთ, 150-დან 200-მდე მეთქი და საკამათოთ და საქვოთ ჩავაგდე 50 მილიარდი, მიუგო ვოლოვსკიმ.

— თქვენ რომ 500 მილიარდიც ჩააგდოთ, არც მაგას დაგიშლით ვინმე, უპასუხა ისევ ტიერმა.

ტიერიც და მისი მომხრენიც ძალიან სცდებოდნენ. ეროვნული სიმდიდრე იმათთვის რალაც ხელუხლებელი საიდუმლოებაა, რომლის გამოცნობას და გამოჩვენებას ვერც თვითონ ბედავენ და არც სხვას აძლევენ ამის უფლებას. ტიერმა 60 წლის წინათ ისიც კი სთქვა, რომ რკინის გზას არც რამე მნიშვნელობა აქვს და არც მომავალიო, მაგრამ აქაც შესცდა.

მაშ ვნახოთ და გავზომოთ საფრანგეთის მამულ-დედული და საზოგადო ქონება.

საზოგადოთ ერის სიმდიდრეს შეადგენს მთელი მოძრავი და უძრავი ქონება მთელის ერისა: საკუთრება კერძო პირთა, სახელმწიფოსი, ეკლესიისა, საზოგადოებისა, თემებისა, სოფლებისა, ქალაქებისა და სხ.

ეროვნულ ქონების უდიდეს ნაწილს შეადგენს კერძო საკუთრება. მის გამოანგარიშების დროს ყურადღება უნდა მივაქციოთ უფრო მოგროვილ კაპიტალს, რომელიც ერის ხელში კარგათ შენახული სიმდიდრეა, ნაწარმოებს კი ისეთი დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, რადგან იგი დროებითი თანხაა, რომელიც არსებობისათვის არის შეძენილი და დღეს თუ ხვალ გაქრება. ასეთი ნაწარმოები — შემოსავალი კაპიტალისა ან შრომისა — მთლათ არ ჩაითვლება ანგარიშში. ეროვნულ სიმდიდრეში უნდა ჩაითვალოს მხოლოდ ის ნაწილი ასეთ შემოსავლისა, რომელიც მაშინვე არ იხარჯება, არამედ ინახება და მუდმივ თანხათ რჩება.

თეორიულათ მრავალ ნაირათ შეიძლება ერის სიმდიდრის გამოანგარიშება. ყველაზე უბრალო და მარტივი საშეაღება ასეთი იქნება: უნდა დაითვა-

ლოს პირდაპირ მთელი მოძრავი და უძრავი ქონება სოფლისა და ქალაქისა: მიწა, შენობა, მალარო, ქარხანა, მაშინა, სავაქრო საქონელი, პირუტყვი, ყოველნაირი იარაღი, გემი, რკინის გზა, ფული ბანკებში და შემნახველ კასებში და სხ. და სხ. შემდეგ ამ ჯამს უნდა მიემატოს ვაქრობის სათადარიგო თანხა, ობლიგაციები, აქციები და ყოველნაირი განაღდებული სესხი. ეს საქმე მოითხოვს ძალიან დიდ დროს, შრომას, ხარჯსა და სიფრთხილეს.

საფრანგეთის სიმდიდრის ანგარიში.

ზედმიწევნით მისი გამოანგარიშება შეუძლებელია, მაგრამ დაახლოვებით კი ყოველთვის შეიძლება გამოირკვეს რაოდენობა ამა თუ იმ ერის ქონებისა. ყველაზე სწორეთ და ზედ მიწევნით ეს საქმე ხდება ამერიკაში, სადაც მთავრობა მოხელეთა ლაშქრის დახმარებით პერიოდულათ ანგარიშობს ერის ქონების რაოდენობას, მის წინსვლასა და განვითარებას. სხვაგან ამ საქმეს ასრულებენ ან კერძო ორგანიზაციები, მაგალითად სტატისტიკოსთა ან ეკონომისტთა საზოგადოებანი, ან კიდევ რომელიმე სამინისტროს რომელიმე დეპარტამენტი, რომელიც ამ საქმეს მისდევს სხვათა შორის, ამიტომ მისი ანგარიში ხშირათ ყალბია.

საფრანგეთში ამ საქმეს ფინანსთა სამინისტრო ასრულებს. იგი თავის აუარებელ მოხელეთა დახმარებით სხვა-და-სხვა გადასახადის გაწერის დროს აგროვებს და თავს უყრის ათასნაირ ცნობას მცხოვრებთა ქონებრივ ავლა-დიდების შესახებ და აქედან ანგარიშობს მთელი ერის ქონებას.

პირდაპირ გადასახადთა ადმინისტრაციის ანგარიშით მთელი საფრანგეთის მიწა (სახნავ სათესი სათიბი, ბაღი, ვენახი და სხ.) წელიწადში იძლევა 2580 მილიონ ფრანკს (ფრანკი უდრის 38 კაპეიკს). ეს ფული სარგებელია იმ თანხისა, რომელიც უძრავ ქონებათ აქვს შენახული ერს, ე. ი. მიწისა. მის ღირებულობის გამოსაკვლევათ უნდა გავიხსენოთ, რომ მიწა იძლევა საშუალოთ 4% სარგებელს, მიწა შენობით 5% ს. იქნება სთქვას ვინმე, რომ ასეთი ანგარიში გადაჭარბებულიაო. შეიძლება ასეც იყოს, მაგრამ ნუ დავივივიწყებთ, რომ შემოსავლის რაოდენობაც ძალიან დაკლებულია, ვინაიდან არც გლეხი და არც სხვა მესაკუთრე სახელმწიფო მოხელეს არ ეუბნება თავის ნამდიდრულ შემოსავალს. როგორც ხედავთ, თუ ერთგან ემატება ძალიან ცოტა, მეორედგან ამავე ანგარიშს აკლდება ძალიან ბევრი. ესლა ცხადია, რომ ჩვენ ანგარიშში უკიდურესი მინიმუმა და არა მაქსიმუმი.

2580 მილიონი ფრანკის სარგებლის მთავარი წყარო, ე. ი. თანხა, ანუ ღირებულობა საფრანგეთის მიწისა (უშენობოთ) უდრის 64½ მილიარდს.

მეორე უდიდესი ნაწილი ამ ერის სიმდიდრისა არის შენობა. მისი წლიური შემოსავალი უდრის 3124 მილიონს. მაშასადამე, 5⁰/₁₀₀-ით რომ ვიანგარიშოთ, საფრანგეთის შენობები ღირს 62¹/₂ მილიარდი.

მოდრავ ქონების გამოანგარიშებაც არ არის ძნელი. ბირჟისა, გადასახადებისა და ოფიციალურ სტატისტიკის მეოხებით ადვილათ შეიძლება მისი გაგება. ვიანგარიშოთ ჯერ რენტა (სარგებლიანი ქალაქები). ნომინალური ფასი ამ ქალაქებისა ამ ქაშათ უდრის იმის ნამდვილ თანხას, ამიტომ მისი გამოანგარიშება ძალიან ადვილია. ჯამი ამ თანხისა უდრის 26 მილიარდს. მაგრამ რენტის ერთი ნაწილი უცხოეთშია, დანარჩენი თუმცა საფრანგეთშია, მაგრამ მთლად კერძო პირების ხელში არ არის. უცხოეთში დაახლოვებით 500 მილიონის რენტაა დაბნეული, საფრანგეთის საზოგადო დაწესებულებებს ხელში 8 მილიარდის რენტაა აქვთ. საშუალოთ 17 მილიარდის რენტა რჩება ფრანგ კაპიტალისტების ხელში. რაც შეეხება სხვადასხვა ფრანგულ აქციებსა და ობლიგაციებს, მათი როდენობა 30 მილიარდს უდრის. ამას უნდა მივუმატოთ: ფრანგების მიერ ნაყიდი 30 მილიარდის ფასიანი ქალაქები სხვადასხვა სახელმწიფოებისა, სხვა და სხვა ბანკებში შესანახათ შეტანილი ფული, რაიცა უდრის 3¹/₂ მილიარდს, საურთიერთო დახმარების საზოგადოებათა და შემნახველ კასსათა თანხა (4 მილიარდი), ავეჯი და სხვა მოძრავი ქონება (5 მილიარდი) და მოჭრილი ოქროსი და ვერცხლის ფული (3¹/₂ მილიარდი).

ამ რიგათ ფრანგთა კერძო საკუთრება უდრის 230 მილიარდ ფრანკს. კიდევ ვიმეორებთ, ეს რიცხვი ზედ მიწვევით სწორი არ არის და არც შეიძლება იყოს.

ზემოხსენებულ მეთოდის გარდა არსებობს კიდევ ერთი მეთოდი. რომლითაც შეიძლება გაზომილ იქმნეს ერის სიმდიდრე. იგი დამყარებულია მემკვიდრეობის უფლებებზე.

ყოველ წელიწადს ეროვნულ სიმდიდრის ერთი ნაწილი ერთ ხელიდან მეორე ხელში გადადის, ერთი თაობა ცხოვრებასთან ერთად თავის შეძლებასაც უთმობს მეორე თაობას. როდენობა იმ ქონებისა, რომელსაც ყოველ წლივ იძენენ მემკვიდრენი, ზედ მიწვევით არ არის ცნობილი. აი რატომ. ერთი თაობა მეორე თაობას თავის ქონების ერთ ნაწილს—უფრო მოძრავ ქონებას—ხელში უტოვებს სიცოცხლის დროსვე, რაიცა სათვალავში არ არის ჩასაგდები. გარდა ამისა თვითონ მემკვიდრენი უმეტეს შემთხვევაში გაცილებით ნაკლებათ აფასებენ მიღებულ მემკვიდრეობას, რათა დაიკლონ მემკვიდრეობაზე გაწერილი გადასახადი. საერთო გამოანგარიშებით ეს დაფარული და დამალული წლიური მემკვიდრეობა უდრის 700—800 მილიონს.

შევამოკლოთ ეს რიცხვი ერთი ოთხად და ავილოთ თუნდ 200 მილიონი. ეხლა ოფიციალური სტატისტიკა ვნახოთ.

ერთმა თაობამ მეორე თაობას გადასცა:

1901 წელს	6300 მილიონი	1905	6760	„
1902	5928	1906	6245	„
1903	6009	1907	6518	„
1904	6330	1908	6520	„

ავილოთ აქედან საშუალო რიცხვი—6500 მილიონი, მივუმატოთ მას 200 მილიონი მაინც და დავიხსომოთ, რომ წლიურათ ერთი თაობა მეორეს 6700 მილიონს უტოვებს.

მთელი ერის სიმდიდრის როდენობის გასაგებათ საჭიროა ვიცოდეთ, რამდენ ხანს ინახავს საშუალოთ ერთი თაობა წინა თაობისგან მიღებულ მემკვიდრეობას. ეკონომიურ მეცნიერებაში მიღებულია, რომ ერთი თაობა მემკვიდრეობით მიღებულ ქონებას ინახავს 33 წლიდან 37 წლამდე (ისევ საშუალო რიცხვია აღებული). ეხლა ავილოთ აქედან ერთი საშუალო რიცხვი, 35 წელიწადი და გავამრავლოთ წლიურ მემკვიდრეობის რიცხვზე.

$$35 \times 6700 = 234\frac{1}{2} \text{ მილიარდი.}$$

ამ ქონებას წლიურათ შემოაქვს 9 მილიარდი, ე. ი. 4⁰/₁₀₀. ამას რომ მივუმატოთ წლიური ნამუშავარი მთელის ერისა (14 მილიარდი), გამოვა სრული წლიური შემოსავალი (23 მილიარდი) საფრანგეთისა.

მაგრამ ეს არის მხოლოდ კერძო საკუთრება. ამას უნდა მივმატოს ქონება ათას სხვა და სხვა საზოგადოებისა, კომუნისა, დეპარტამენტისა და თვით სახელმწიფოსი.

საზოგადოების ქონება არ აღემატება 500 მილიონს.

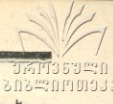
საზოგადოებრივ დაწესებულებათა და საქველმოქმედო საზოგადოებათა თანხა უდრის 3¹/₂ მილიარდს.

კომუნებისა და დეპარტამენტებისა — 2 მილიარდს. დარჩა სახელმწიფოს საკუთრება. მისი ანგარიში ცოტა უფრო რთულია.

ჩამოვთვალოთ მისი ქონება ოფიციალურ სტატისტიკის მიხედვით.

სამხედრო ქონება, იარაღი და სხ.	3 მილიარდი
სამხედრო ფლოტი	1 ¹ / ₂ „
საზღვაო მასალა	1200 მილიონი
უძრავი ქონება სამხედრო უწყებისა	2500 „
ტყე	1800 „
გზები და ხიდები	1550 „
რკინის გზები და ქუჩები	5500 „
არხები	1650 „
ნავთსადგურები	1250 „
წილი კერძო რკინის გზებში	5500 „

სულ 25 მილიარდი და 450 მილიონი.

ამას უნდა მიემატოს მოძრავი ქონება სახელმწიფოსი, რაიც, სულ ცოტა, 1¹/₂ მილიარდი მაინცა ღირს. ამიანათ სახელმწიფოს ქონება შეიძლება დაფასდეს 27 მილიარდათ. მივუმატოთ ამას კომუნებისა და საზოგადოებათა შემოსხენებული ქონება (7¹/₂ მილიარდი) და მივიღებთ საზოგადო ჯამს სახელმწიფო და საზოგადო ქონებისას—33¹/₂ მილიარდს. იტყვიან, კარგი ქონებააო, მაგრამ ის კი არ იცინა, რომ ამ ქონებას გაცილებით უფრო მძიმე ვალი ადევს. საფრანგეთის სახელმწიფოს მუდმივ ვალად აქვს 22 მილიარდი და 7¹/₂ მილიარდიც ვადიანი სესხი, სულ 29¹/₂ მილიარდი.

კომუნებსა და დეპარტამენტებსაც აქვთ თავიანთი ვალი. კომუნების ვალი უდრის 4100 მილიონს (აქედან მარტო პარიზზე მოდის 2500 მილიონი), დეპარტამენტებისა 700 მილიონს. საერთო სახელმწიფოსი, კომუნებისა და დეპარტამენტების ვალი შეადგენს 34 მილიარდს. ეს არის მათი პასივი. აქტივი შეადგენდა 33¹/₂ მილიარდს, მაშასადამე ვალმა გადააქარბა მოვალის ქონებას 1¹/₂ მილიარდით.

საზოგადო ქონების მიხედვით საფრანგეთს მესამე ადგილი უჭირავს მთელს ქვეყანაზე, ფულით კი მას ვერც ერთი ერთი ვერ შეედრება (Je sais tout № 53).

პოლ ღუმერი.

ჩვენი პრესა

ტერიტორიის საქმე ქართველ ერისთვის ყოფნა-არ-ყოფნად გადაიქცა. ასეთის გაფაციცებითა და აჩქარებით ჩვენში მამულის აღებ-მიცემობა არასოდეს არ დატრიალებულა.

დღე არ გაივლის ისე, სწერს „დროება“, რომ გაზეთებში ცნობა არ იყოს ქართველ მემამულეების მიერ მიწის გაყიდვის შესახებ. ზოგი სახელმწიფო ბანკში აგირავენ მამულს, ზოგი ბანკშიაც აგირავენ და კერძოთაც სცილობს ერთის ნაწილის გაყიდვას. მყიდველი ამ უკანასკნელ ხანებში უმეტეს შემთხვევაში რუსის გლეხობაა. რუსებს მოსდევინ ოსები. ქართველ გლეხებს კი სულ უკანასკნელი ადგილი უჭირავთ. და თუ ეს ასე გაგრძელდა, ვერც კი გავიგებთ, ისე შეიცვლება ამ მოკლე ხანში ამიერ-კავკასიის ეთნოგრაფიულ მოსახლეობის რუკა. უნდა აღვნიშნოთ, რომ პროცესის მიწის მობილიზაციისა სპეკირველის სისწრაფით სწარმოებს და ჩვენ, ქართველები, გულზელ დაკრეფილნი შევეყურებთ ჩვენს დაღუპვას და გადაშენებას. უმეტესობას არც კი ესმის, თუ რა მოელის საქართველოს ახლო მომავალში, უმცირესობას კი, რომელსაც კარგად აქვს გათვალისწინებული საფრთხე, ცრემლებსა ღვრის, დასტირის სულთმობრძავ მამულს და თითსაც არ ანძრევს საქმის გამოსაკეთებლად. და ჩვენის გულგრილობისა და წუწუნის დროს კი საქართველოს ტერიტორია

მცირდება, პატარავდება და იკუწება. დროა, მკითხველო, თუ არა თავი დავანებოთ წუწუნს და ოხვრას და ცოტათი მაინც გამოვიჩინოთ თვით-მოქმედების უნარი და სურვილი მოქმედებისა?

ყვირილისა და ლაპარაკის თავიც აღარა გვაქვს, ყველას მოგვწყინდა ესოდენი ფუქი სიტყვა, უნაყოფო გოდება და თითთა კბენანი. მოვლენილ ღვთის რისხვის დასახვედრათ ერთად ერთი წაძალი არსებობს,—საგლენო ბანკი, ე. ი. ფული, ე. ი. ის, რაც ქართველს არ მოეპოვება. სხვა გზა აღარ არის:

ჩვენი ხალხის წინაშე ამგვარი დილემაა—ან ტერიტორიის დაკარგვა, ან ამ ტერიტორიის შერჩენა ფულის შემწეობით. ან ერთი ან მეორე უნდა ირჩიოს ხალხმა. და სწორედ ეს უნდა შეაგნებინონ ხალხს პროვინციებში დაარსებულმა წრეებმა. ამ წრეების მოქმედება ნაყოფიერი იქნება, თუ რომ თვით-მოქმედების უნარი აღძრეს გლეხობაში, მამულის შექმნის სურვილი დაუბადეს მას და შეძლებისა დაგვარად, შუამდგომლობაც გასწიეს მყიდველთა და გამყიდველთა შორის.

ამ წრეების მოქმედების გაერთიანებისათვის საჭიროა აგრეთვე ცენტრალური ორგანოს, ცენტრალური ბიუროს დაარსება. მაგრამ უსახრობისა გამო ჯერ ხნობით საძნელო იქნება ამ საქმის განხორციელება. ხოლო, ჩვენის აზრით, ამ ორგანოს მაგივრობას, პირველ ხანში მაინც, ქართული ჟურნალ-გაზეთობაც გასწევს. შუამდგომლობას გაზეთი ვერ იკისრებს, ხოლო შეიძლება გახდეს ცენტრად იმ ცნობებისა და მასალებისა, სადაც შეგროვდება, შემუშავდება და გამოქვეყნდება პროვინციულ წრეების ნამუშევარი და ნამოღვაწარი.

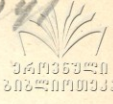
ყოველივე, რაზედაც ჩვენ ჩამოვავდეთ აქ ლაპარაკი, პალიტიკია უმნიშვნელო, შედარებით იმ დიდ განსაცდელისა, რომელიც ჩვენს წინაშე სდგას. მაგრამ სანამ დიდ რამეს ეოვაწყობთ და სანამ შევძლებთ და არსებითად გაუმკლავდებით საფრთხეს, პატარა საქმიდან დავიწყოთ, ავამოძრავოთ საზოგადოების მოქმედება, ნუ ვიქნებით უმოქმედონი იმის მოლოდინში, რომ განგება იზრუნებს ჩვენის საქმეების მოწესრიგებაზე. ამოძრავებულ თვითმოქმედებას ზრდის და გაძლიერების უნარი აქვს. მოქმედების ახალ ფორმას იგი თითონ გამოიწვევს შემდეგში, თავდაპირველად კი ამ ენერჯის და თვით-მოქმედების ამოძრავებაა საჭირო.

რასაკვირველია, ენერჯია და ძალა ფულზე ძვირათ ფასობს, და თუ გვიშველის რამე, ისევე ეს ენერჯია, ეს ძალა, მტკიცე ნება, ხალისი შრომისა, უნარი საქმიანობისა და თვალების მოფუნეტა, რათა ხილულ ვყოთ ის უდიდესი საფრთხე, რომელიც მოელის ქართველ ერს, მის მომავალსა და მის არსებობას.

* *

„ფონში“ დაბეჭდილია უსათაურო წერილი ივ. გამართელისა შესახებ რუსულ კულტურისა, რუსის ბუნებისა და წარსულ რევოლუციისა.

როდესაც მე ვითვალისწინებ, ვუკვირდები რუსის ხალხის ცხოვრებას, იმის წარსულს, ჩემთვის ცხადი ხდება, რომ რუსის ხალხი არც პოლიტიკურათ, არც

გონებრივად წინ არ მიდის. მაშ ეს მდიდარი ლიტერატურა რა არის? პუშკინი? დოსტოევსკი? ტოლსტოი? რუსეთის მდიდარი ლიტერატურა არც იმდენათ მდიდარია, როგორც პირველის შეხედვით გამოუცდელ მკითხველს ეჩვენება. ის ბევრში ნაყოფია დასავლეთ ევროპის ლიტერატურისა. ყოველ შემთხვევაში ეს ლიტერატურა მხოლოდ იმას გვიმტკიცებს, რომ რუსეთში არის საკმ ოთ დაწინაურებული ინტელიგენცია, რომელსაც ხალხთან არავითარი კავშირი არა აქვს. ხალხისა ამ ინტელიგენციას არ ეყუდება, ხალხსაც მისი არა ეყუდება რა. ინტელიგენცია იკვებება ევროპის აზრით, ის სცხოვრობს ევროპის იდეალებით; ხალხი-კი სცხოვრობს ისე, როგორც თუნდა ივანე მრისხანეს დროს, გულში შიში აქვს გამჯდარი, გონებაში მორჩილება. იდეალები კი არ გააჩნია.

ვინც ჩაჰკვირვებია რუსის ხალხის ისტორიას, ერთი მოგონება ექნება შემჩნეული: რუსეთის ისტორიამ რევოლუცია არ იცის. მაშინ, როდესაც ევროპის ყველა ხალხმა განიცადა რევოლუცია, რუსეთში არ მომხდარა რევოლუცია. რუსეთში ყოფილა მხოლოდ „ბუნტი“. წარსული მოძრაობაც მხოლოდ ბუნტი იყო და თუ მას მაინც რევოლუციას უძახიან, მხოლოდ იმიტომ, რომ თავი ინუგეშონ, ან მოაწონონ სხვას: ჩვენც ვიცით რევოლუციაო. რითი განირჩევა „ბუნტი“ რევოლუციისაგან? რევოლუცია არის აჯანყება უმრავლესობისა პოლიტიკურს, სარწმუნოებრივს, გონებრივს და სხვა სფეროში. ხოლო „ბუნტი“ კი არის აჯანყება უმცირესობისა. ბუნტი ძვირათ თავდება გამარჯვებით, და თუ გათავდა გამარჯვებით, ეს უკანასკნელი ხანგრძლივი არ არის, რადგანაც ის უმრავლესობაზე არ არის დამყარებული. რევოლუცია კი არასოდეს არ მთავრდება სრული დამარცხებით—და ეს ცხადიც არის: როდესაც უმრავლესობა იბრძვის, შეუძლებელია რომ რამე—თუნდა სულ მცირეც—არა მოიპოვოს რა.

რა მოვიპოვეთ ჩვენ? სრულებით არაფერი. პირიქით, რაცა გვქონდა, იჭიდანაც დაგვარგეთ. ამგვარათ მხოლოდ ბუნტი თავდება და არა რევოლუცია.

წაგებულ რევოლუციას პარტიები ბრალად აღებენ ერთმანეთს.

არავის არ უნდა ჰეშმარიტებას პირდაპირ შეხედოს, რადგანაც ეს ჰეშმარიტება მეტად მწარეა; არავის არ უნდა ირწმუნოს, რომ საქმე თვით რუსის ხალხმა წააგო და ყველა ეძებს წარმავალ, შემთხვევითი ხასიათის მიზეზებს.

სლავიანთა მოდემის თვისება ის არის, რომ მას მაღალი პოლიტიკური განვითარება არ ეხერხება.

ყოველ ხალხსა ჰყავს ისეთი მთავრობა, როგორის ღირსიც ის არის, როგორიც იმის ხასიათს, იმის ბუნებას, იმის ფსიხოლოგიას შეეფერება. ეს უტყუარი ჰეშმარიტებაა.

ბატონყმობა ბევრგან იყო, მაგრამ იმდენათ მკაცრი, იმდენათ სასტიკი, როგორც რუსეთში, მე არა მგონია, რომ სადმე ყოფილიყო. მერე რა წინააღმდეგობა გაუწია რუსეთის ხალხმა? არავითარი.

პუგაჩოვი, რაზინი—ესენი რევოლუციის მეთაურები კი არ არიან, არამედ ბუნტისა.

თუ სხვაგან ბატონყმობის მოსპობა შედეგი იყო ხალხის ბრძოლისა, რუსეთში ბატონყმობის მოსპობა მხოლოდ წყალობა იყო მეფისა; სხვა არაფერი.

ხშირათ გამოვხია, რომ არ მოეცათ, ხალხი თვითონ წაიღებდა და უმჯობესიც იქნებოდა.

შემდარი აზრია, ხალხი ვერაფერს ვერ წაიღებდა, რადგანაც არც ფიქრობდა სრულებით რისამე წაღებას. რუსეთის ფინანსების გაუმჯობესება ითხოვდა ბატონყმობის მოსპობას და მეფეს რომ არ ეწყალობებია, მე დარწმუნეული ვარ, რომ დღემდე იქნებოდა რუსეთში ბატონყმობა. რუსის ხალხმა მხოლოდ წყალობის მიღება იცის და არა რისიმე მოპოება.

ლატაკებს და მონებს თავის თავათ არასოდეს არაფერი არ მოუპოვებიათ.

მონობა—აი ნიადაგი რუსეთის ისტორიისა; ბუნტი და რეაქცია, რეაქცია და ბუნტი—აი შინაარსი ამ ისტორიისა.

თუ წარსულის მიხედვით შეიძლება რაიმე წარმოდგენა ვიქონიოთ მერმისზე, ახლო მომავალში არაფერს არ უნდა მოველოდეთ. ქაღალდზე იქნება კონსტიტუცია, ნამდვილზე კი ძველი წყობილება ახლის მუხრუჭებით.

რა გზას უნდა დაადგეს ამ პირობებში ქართველი ხალხი?

პასუხს შემდეგ ნომერში მოგვცემს.

ქართული სამართლის ისტორია

თავი. II.

ქართულ სამართლის უმთავრესი ტერმინები.

ამგვარად თუქცა „განგება“ მნიშვნელობით „წეს“-ს მიაგავს, მაგრამ განსხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ „წესი“ განსაკუთრებით მართვა-გამგეობის დებულებასა და რიგს ერქვა, „განგება“-ს კი ამას გარდა თვით მართვისა და მოწესრიგების მოქმედებასაც აღნიშნავდა.

კანონებისა და წესის შემოღებას ბევრი სხვადასხვა ნაირი სახელი აქვს ქართულად, მაგალითად: „დასკმა კანონთა“ (ძეგლის წერა, ქრონიკები, II, 59); „განწესება“ (ibid. 59, 65, ცხ. გლ. ხდე მთ, ცხ. იე და ეფსი 22), რომელიც მეექვსე მსოფლიო კრების ეფთვმეს თარგმანში ბერძნულ დედნის „ορειζω“ და „δισχορεια“-ს („ჰორიძო“, „დაგორეუო“) უდრის (შეადარე მუხ. ც=ვ, შა=ჟ; კზ=ჟე); „განსაზღვრა“ (ძეგლის წერა, ქრონიკები II, 64) და „განჩანება“ (ibid. 64, 59).

ვიდრე თვით ქართულ სამართლის ისტორიის შესწავლას შეუდგებოდეთ, თავდაპირველად საჭიროა მოკლედ მაინც მოვიხსენიოთ, თუ რა ფილოსოფიური შეხედულება სუფევდა მაშინდელ ქართულს განათლებულს საზოგადოებაში მსოფლიოსა და ადამიანის ბუნებისა და თვისებების შესახებ. სა-

შუალო საუკუნოებში ქართველების წარმოდგენით მსოფლიო ორ მთავარ ნაწილად იყო დაყოფილი: „ხილულ და უხილავ სოფლად“ (ძველის წერა, ქრკი II, 5f); პირველს ეკუთვნოდა ყველაფერი, რაც-კი „საცნაურა და გრძობადთა ბუნებათა“ მფლობელი იყო, მეორეს რასაც კი „ზესთასოფლასა ძალთა ბუნება“ ჰქონდა (ibid.). ღმერთის მიერ შექმნილი ადამიანი ამ ორისავე „სოფლის“, „ყოფლისავე აგებულისა ბუნებისა შემავრთებელი იყო (ibid 56 და 60): მას ჰქონდა „საცნაურ და გრძობად ბუნების“ მექონე სხეული და უხილავი, „ზესთასოფლისა ძალთა“ ბუნებრივი სული (ibid).

ამგვარად იგი იყო ვითარცა პატარა მსოფლიო („მიკროკოსმოსი“) დიდს მსოფლიოში („მაკროკოსმოსი“). კაცის ბუნების შინაგანი აგებულება განხილული და განმარტებული ჰქონდა ბერძნულ მწერლობაში გრიგოლ ნოსელს თავის წერილში „Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου“ „პერი კატასკეუეს ანთროპუ“, რომელიც ლათინურადაც იყო ნათარგმნი VI საუკუნეში (ორივე ტექსტი დაბეჭდილია Migne Patr. graeca) ეს თხზულება უკვე IX-X საუკ. ქართულადაც საუცხოვოდ გადმოუთარგმნიათ და დიდი სახელიცა ჰქონია ჩვენს მწერლობაში მოხვეჭილი. ამ წერილს ეძახდნენ „კაცისა შესაქმე“, ხოლო მისი § 30 შეეხება „ასოთა გუამთა კაცთასა დაბადებასა“. ეს თხზულება გამოსცა ბ. მ. ჯანაშვილმა ავტორის სახელის დაუსახელებლად და იმის აღუნიშვნელად, რომ ეს ნაწარმოები თარგმანია და არა ქართული ორიგინალური გამოკვლევა. (გამოსცა თავის კრებულში „მწერლობა მე-IX-X საუკუნისა“ ტფილისი, 1891 წ.) გრიგოლ ნოსელის თხზულება დამყარებულია ძველ ბერძნულ ფილოსოფიურსა და საბუნების-მეტყველო მწერლობაზე; მისი აზრები ქართულმა მწერლობამაც შეითვისა და მთელ საშუალო საუკუნოების განმავლობაში უტყუარ ქეშმარიტებად ჰქონდა მიმცნეული. გრიგოლ ნოსელის შეხედულებით, რომელიც ამასთანავე მთელ განათლებულ საზოგადოების შეხედულება იყო საშუალო საუკუნოებში როგორც დასავლეთს ევროპაში, ისე აღმოსმვლეთშიაც, სახელდობრ არაბეთსა და სპარსეთში,—ადამიანის ბუნებაში მსოფლიოს სტვიქიონები სუფევდნენ: „ცხად არს ყოველთათვის, ამბობს ავტორი, ვითარმედ ბუნებასა შინა ჩუენთასა პოვნილ არიან სტვიქისნი ამის სოფლოსანი“ (გვ. 94); ამ სტვიქიონებად მას მიაჩნდა „სიტყო“ „ყინელი“ „ნოტიო“ და „სიკმელი“ (ibid) ამათს ზომიერს შეზავებაზე იყო ადამიანის სიცოცხლე დამოკიდებული, ისინი „არიან ძალნი, რომელნი განაგებენ სიცოცხლესა“ (ibid.). ამას გარდა კაცის სხეულის ყველა ასოები სამ უმთავრეს მიზნისათვის არსებობენო: „რომელნიმე სიცოცხლისათვის“—ამ ასოთა ჯგუფს ეკუთვნიან თავი, გული და ღვიძლი,—«რომელნი-

მე სიმდიდრისათვის სიცოცხლისა“—ამ ასოთა ჯგუფს შეადგენს ის „ქურტკერი, რომელსა შინა არიან საგრძობელნი“. ამ ასოთა ქონება ადამიანს სიცოცხლისათვის არა სჭირია, „რამეთუ თვნიერ ამათსაცა შესაძლებელ არს ცხოვრება ჩუენი,“ მაგრამ მაშინ „ცხოვრება ჩუენი გემოავენებითი“ არ იქნებოდა. ასოთა მესამე ჯგუფს ეკუთვნიან ისინი, რომლისაგან „იქმნების დადგრომა შევილიერებისა და დამტკიცება ნათესავობისა“ (ibid 92). როგორც აღნიშნული იყო, იმ ასოთა ჯგუფში, რომელნიც კაცს სიცოცხლეს ანიჭებენ თავიც ითვლებოდა; ხოლო უმთავრესად ტვინი, იგი „არს მიზუზი სიცოცხლისა“ (ibid 99); ეს იმითა მტკიცდება, რომ „ოდეს იგი ეცის რაჟმე აკასა ტვინისასა წყლულდება, მსწრაფლ მოიწიის სიკვდილი“ (ibid); ამიტომ „ქეშმარიტად ტვინი არს მომცემელი სიცოცხლისა“ (ibid). ამავე დროს „აკაჲ თავისაჲ, არის სწორედ, რომელზედაც ადამიანის სახსრებისა, კუნთებისა და სხეულის მოძრაობა დამოკიდებულია, ანუ როგორც მაშინ იტყოდნენ ხოლმე, „რომლისაგან არს ძრვაჲ ყოველთა იოგთაჲ შეოქვაჲ და განმარტებაჲ ლართაჲ, რომელი ძრავს ყოველთა ასოთა გუამისათა“ (ibid 108). ამგვარად ადამიანი სულდგმული, მოძრავი, თავისუფალი არსება, „არს კაცი ჭური თვთმოდრავი სულითა კელმწიფეტ ნებასა თვისსა“ (ibid, 97). სულდგმულ არსებად მარტო ადამიანი არ ითვლებოდა: ყველაფერს, „რომელსა აქუნდას ნაწილი ცხოველებისა და ძრვისაჲ, ანა კრქუმის მას უსულო“ (ibid 115), როგორც მაგალითად „მცენარეთა მოზარდთათვის ვიტყვით, ვითარმედ „ცხოველ ანაჲ“, მაგრამ მათ მხოლოდ ერთი ნაკლი აქვსთ, სახელდობრ „ვერ მიწვენულ [არიან] საქმესა გრძობისასა“ (ibid). ამგვარადვე ავტორი ამტკიცებს, რომ „პარტყუეთა შინა არს სული პარტყუებრა მგრძობელი“, მხოლოდ იგი „გერძ მწვენილ არს სასრუელსა, რომელ არს მადლი მეტყუელი და გულის ხმის მყოფელი“ (ibid. 115—116). ერთი სიტყვით ყველა ცოცხალი არსებანი ერთისა და იმავე სულის პატრონები არიან, მხოლოდ სხვა-და-სხვა სახით წარმოდგენილისო. იმის დასამტკიცებლად, რომ ერთისა და იმავე ადამიანის სულიერი თვისება შეიძლება სხვა-და-სხვა სახით გამოიხატოს, თუმც მისი სული ერთი და იგივე რჩება, ავტორს პავლე მოციქულის აზრი მოჰყავს, რომელიც მან თავის ეპისტოლეში კორინთელთა მიმართ გამოსთქვა: „ოდეს ყრმა ვიყავ, ვიტყოდი ვითარ ყრმაჲ, ხოლო ოდეს ვიქმენ მამაკაც, დაუტევე სიყრმისაჲ იგი“ (ibid 115); ცხადია, რომ ამ შემთხვევაში სული-კი არ იცვლება, არამედ მისი გამოსახულება, „რამეთუ არა სხუაჲ სული არს ყრმისაჲ და სხუაჲ მამაკაცისაჲ, არამედ უსრულ არს ყრმისა შინა და სრულ მამაკაცსა ში-

ბაირონიდან.

როგორც საფლავის წარწერამ მგზავრი
 წუთს შეაჩეროს გზას მიმავალი,
 ისე ამ ლექსმა, გულისა სატრფოვ;
 ყურადღებისა მოგტაცოს თვალი.
 და, თუ ოდესმე ამოიკითხო,
 რას ოცნებობდა პოეტის სული,
 და მოიგონო, თუ ვით უყვარდი,
 ვით შემოგფიცა მან სიყვარული, —
 იცოდე, რომ ის ეხლა მკვდარია
 და აქ ჰმარხია იმისი გული.

ი. მჭედლიშვილი.

ნარეკი

როდის გაივსება დედამიწა?

ძნელი სათქმელია, როდის გაივსება და გაიჭედება დედამიწა ხალხით. ერთმა ინგლისელმა ეკონომისტმა რავენსტიენმა ასეთი ანგარიში მოახდინა.

ამ ეპოქა მთელ დედამიწის ზურგზე ცხოვრობს 1467 მილიონი სული. თითო ოთხკუთხ ინგლისურ მილზე მოდის 31 სული. მთელ დედამიწის ზურგზე ითვლება 46350000 ათასი ოთხკუთხი მილი, აქედან 28000000 ათასი გამოსადეგარია საცხოვრებლათ, 14000000 ათასი გაშლილი მინდორია და 4000000 ათასი კიდევ უდაბნოა.

რავენსტიენის ანგარიშით თითო ოთხკუთხ მილს შეუძლია გამოაჭყვებოს საშუალოთ 207 სული, მაშასადამე, ჩვენს დედამიწას შეუძლია აცხოვროს, სულ ბევრი, 5994 მილიონი სული. მცხოვრებთა რიცხვს ემატება ყოველ ათ წელიწადში ევროპაში 8, 7 თითო ასეულზე, აზიაში 6, აფრიკაში, 10, ავსტრალიაში 3, ჩრდილოეთ ამერიკაში 20 და სამხრეთ ამერიკაში 15, ე. ი. საშუალოთ მთელ კაცობრიობას ემატება 8 სული ყოველ ას სულზე. მაშასადამე 163 წლის შემდეგ, ე. ი. 2072 წელს მთელი დედამიწა გაიჭედება ხალხით.

ანგარიში კი სწორია, მაგრამ საქმე იმაშია, რომ ასი წლის წინათ არავინ დაიჯერებდა, რომ ერთ ინგლისურ მილს მიწას შეუძლიან 200 სულზე მეტი შეინახოს; და ჩვენთვის კი, პირიქით, დაუჯერებელია, რომ 200 სულზე მეტი ვერ შეინახოს. თუ კაცს გაუჭირდება, იტყვიან ხოლმე ქართველები, ქვას გასწურავს და იმის წვენი იცხოვრებსო.

დანიშნულთა ხელშეკრულება.

ამერიკელები ცოლ-ქმრობაშიც კი პირობასა და ხელწერილს უფრო აფასებენ ვიდრე სიყვარულსა და ნდობას.

ვინმე ახალგაზდა ქალს მადელს ჯონს თავის დანიშნულისთვის ასეთი ხელწერილი ჩამოუერთმევია:

1) მე, ჯორჯ მიტი სმოვალე ვარ, მივიღებ თუ არა ჩემს ჯამაგირს, პირდაპირ სახლში წავიდე, გზაზე არავის გამოველაპარაკო და მთელი ჯამაგირი სულ მთლათ ჩემს ცოლს ჩავაბარო.

2) მოვალე ვარ ყოველ საღამოს ცხრა საათზე გვიან არ დავბრუნდე, გამონაკლისს შეადგენს მხოლოდ ის საღამო, როცა ჩემი ცოლი ჩემთან ერთათ იქნება.

3) მოვალე ვარ არც თუთუნი მოვწიო და არც რაიმე მაგარი სასმელი დავლიო; ჩემი ცოლის დედამამს ჰატივის-ცემითა და ზრდილობით მოვექცე და არაფრით ვაწყინო.

ეს ხელშეკრულება 37 მუხლს შეიცავს. ყველგან მხოლოდ საწყალ შმიტზეა ლაპარაკი, მისი ცოლი კი არაფერ პირობას არ უდებს თავის ქმარს და არავითარ მოვალეობით არ იბოძავს თავს.

— რა ბედნიერები ყოფილან ამერიკელი ქალებიო, იტყვიან შურით ჩვენებური ქალები.

კოსხის მორჩენა.

დღემდის კახის მორჩენა შეუძლებელ საქმეთ იყო მიჩნეული. ეხლა კი ექიმებს იმედი მიეცათ ამ საშინელ სენის მორჩენისა

ამერიკაში ერთმა ექიმმა ასე მოაჩინა ერთი ავთომყოფი, რომელსაც ზურგზე ჰქონდა სახარელი იარა. ავადმყოფის დღეები დათვლილი იყო, ამიტომ მან ბედის ცდა მოინდომა. იგი ცნობილ ექიმ სიმსონთან მივიდა და უთხრა, თუნდ ყელი გამომჭერთ, ოღონდ სცადეთ ჩემი მორჩენაო. ექიმმა ავთომყოფი დააწვინა და იმოღენა სისხლი გამოუშვა, რომ იგი თეთრ ქაღალდს დაემსგავსა. მას ტანში იმდენი სისხლიდა შერჩა, რამდენიც საჭირო იყო ორგანიზმისთვის. ავთომყოფი დასუსტდა, მაგრამ ნელ-ნელა მოკეთდა, ახალი სისხლი შეიძინა და რამდენიმე კვირის შემდეგ ფეხზე წამოდგა. კოხი (კუ) აღარსად იყო.

ექიმმა ასე ახსნა თვისი ოპერაცია და ის აზრი რითაც ხელმძღვანელობდა როცა ავთომყოფს სისხლს უშვებდა. იმის იმედით ავთომყოფის ჯანსაღი კანი უფრო გამძლე უნდა ყოფილიყო ავთომყოფ ხორცზე, რომელიც კარგის სისხლით იკვებებოდა. ამიტომ, მოისახრა მან, ამ ბაცილებს რომ ფესვი მოეშორა, ე. ი. სისხლი აღარ შეეწოდო, ისინი უფრო ადრე მოისპობიან ვიდრე სისხლისგან დაცილი ორგანიზმი დაიშლებოდეს, ასეთმა მოულოდნელმა და სახიფათო ცდამ მშვენიერი ნაყოფი გამოიღო.

თუ იმ ბედნიერ ავთომყოფის მორჩენა უბრალო შემთხვევა არ იყო და გამონაკლისს არ შეადგენდა, სიმსონის აღმოჩენა უდიდეს სარგებლობას მოუტანს კაცობრიობას.

სახიფათო მგზავრობა.

ერთ რუმინელს, ვინმე ასულესკოს ბავშობიდანვე ერთი აზრი და მიზანი ჰქონდა—პარიზის ნახვა. ეს სურვილი მას ოცნებათ გადაექცა, მაგრამ ქისი განხორციელება ვერასგზსთ ვერ მოახერხა. ბევრი ეწვალა თურმე ეს კაცი, ბევრი იმუშავა, ბევრი აკროვა, მაგრამ მანც ვერ მოახერხა გზის ფულის შეგროვება. ბოლოს იმედი დაეკარგა მშვიდობიან მგზავრობისა, პარიზის ნახვის სურვილმა კი უარესათ იმატა. ახირებულმა ასულესკომ არც აცივა, არც აცხელა, ფეხით ჩავიდა ბუდაპესტში, მოუცადა სტამბოლიდან პარიზში მიმავალ ექსპრესის მატარებელს, ჩუმთ შეძვრა ერთ ვაგონის ქვეშ და რკინის ღერძზე მიიკრა თავი. მატარებელი დაიძრა. სრული ორი დღე და ღამე მიჰქროდა იგი საშინელის სისწრაფით და მხოლოდ დიდ ქალაქებში ჩერდებოდა, ისიც რამდენიმე წუთითო. ბოლოს მატარებელი პარიზში ჩავიდა და ასულესკოც გამოძვრა ვაგონის ქვეშიდან, მაგრამ—წყალმა ნაპირში იცის დახრჩობაო—მოხელივმა თვალი მოჰკრეს, ბილეთი მოსთხოვეს, გაიგეს მისი თავდადასავალი და სამართალში მისცეს. მოსამართლემ ერთი თუმნით დააჯარიმა ახირებული მგზავრი.

რედაქტორ-გამომცემელი სვ. ყიფიანი.